ГЛАСИЛО
GAZETË

Ноември / Nëntor 2022

ЗЕЛС

ЗАЕДНИЦА НА ЕДИНИЦИТЕ НА ЛОКАЛНАТА САМОУПРАВА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

BNJVL

BASHKËSIA E NJËSIVE TË VETËQEVERISJES LOKALE TË REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT

Почитувани,

На десеттата седница, одржана во првата половина на ноември, Управниот одбор на ЗЕЛС донесе заклучок за отпочнување иницијатива до Уставниот суд за оценување на уставноста и законитоста на Одлуката за преземање мерки во услови на постоење на кризна состојба во снабдувањето со електрична енергија, што Владата на РСМ ја донесе на 30 октомври 2022 година. Исто така, беше донесен и заклучок ЗЕЛС да достави и барање до Управниот суд, за донесување на времена мерка, со која се бара одложување на извршувањето на оваа Одлука. На седницата беше потенцирано дека Владата уште еднаш потврди дека во континуитет се однесува опструктивно кон општините во напорите што тие ги преземаат за справување со енергетската криза и изнаоѓање на решенија во интерес на сите граѓани. Со Одлуката, всушност, на единиците на локалната самоуправа им се забранува да основаат јавно претпријатие, друштво со ограничена одговорност или акционерско друштво за вршење дејност од јавен интерес – јавно осветлување, а оние што веќе основале вакви претпријатија се задолжуваат во рок од осум дена од влегувањето во сила на Одлуката, да спроведат соодветни активности за престанување на важење на актите со кои ги основале ваквите претпријатија.

Во текот на ноември, ЗЕЛС презеде и низа други активности. ЗЕЛС, во Скопје, го организираше дваесеттиот состанок на Заедничкиот консултативен комитет меѓу Република Северна Македонија и Комитетот на регионите на Европската Унија (ЗКК) И на претходниот и на овој состанок, ЗЕЛС ја нагласи иницијативата „Децентрализацијата и реформите во системот на локалната самоуправа“ да се додаде како нов, посебен кластер во оценувањето на напредокот на нашата земја за влез во Европската Унија. Освен стандардно утврдената тема за напредокот на нашата земја за членство во Европската Унија, на овој состанок се дискутираше и за енергетската криза во Европа и за тоа што можат и што треба да прават македонските општини за да се надмине оваа состојба.

За јакнење на капацитетите на општинската администрација, овој месец, во ЗЕЛС тренинг центарот беа одржани и повеќе обуки. Од областа на социјалната заштита се говореше за превенцијата и заштитата на жртвите на родово базирано и семејно насилство на локално ниво, а во областа на заштитата на животната средина беа презентирани новите закони кои водат кон исполнување на европските стандарди и воспоставување на циркуларна економија, но и за воспоставувањето на регионалниот систем на управување со отпад.

Во овој број на Гласилото на ЗЕЛС, подетално ќе се запознаете и со проектите „Кон енергетски општини“ и „Паметно мерење и управување со енергијата во системот за јавно осветлување“ на општините Вевчани и Кочани. Тоа се двата проекта што се избрани за техничка и финансиска поддршка на конкурсот „Спроведување мали проекти во областа на енергијата, транспортот и заштита на климата во општините“, објавен во рамките на проектот на ЕУ за енергетска транзиција: Пакт на градоначалници во Западен Балкан и Турција.

Со почит,

Душица Перишиќ,
извршен директор

Të nderuar,

Në seancën e dhjetë, të mbajtur në gjysmën e parë të muajit nëntor, Bordi drejtues i BNJVL-së morri vendim për ngritjen e iniciativës para Gjykatës kushtetuese për vlerësimin e kushtetutshmërisë dhe ligjshmërisë së Vendimit për ndërmarrjen e masave në kushte zë ekzistimit të gjendjes së krizës në furnizimin me energji elektrike, që Qeveria e RMV e miratoi më 30 tetor 2022. Gjithashtu u miratua edhe konkluzioni i BNJVL-së të parashtrojë edhe kërkesë në Gjykatën administrative, për miratimin e masës kohore, me të cilën kërkohet anulimi i ekzekutimit të këtij Vendimi. Në seancë u potencua se Qeveria edhe një herë përcaktoi se në vazhdimësi vepron në mënyrë obstruktive ndaj komunave në përpjekjet që bëjnë për të përballuar krizën energjetike dhe për të gjetur zgjidhje në interes të të gjithë qytetarëve. Me Vendimin në fjalë, në të vërtetë u ndalohet njësive të vetëqeverisjes lokale të themelojnë ndërmarrje publike, shoqëri me përgjegjësi të kufizuar ose shoqëri aksionare për kryerjen e veprimtarisë me interes publik – ndriçim rrugor, ndërsa ato të cilat tashmë kanë themeluar ndërmarrje të këtilla obligohen që në afat prej tetë ditësh nga hyrja në fuqi e vendimit të zbatojnë aktivitete adekuate për ndalesën e vlefshmërisë së akteve me të cilat janë themeluar ndërmarrjet e këtilla.

Gjatë muajit nëntor, BNJVL ndërmorri një varg aktivitetesh. Në Shkup BNJVL organizoi mbledhjen e njëzetë të Komitetit të përbashkët konsultativ midis Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe Komitetit të rajoneve të Bashkimit Evropian (KPK). Edhe në mbledhjen e kaluar, si edhe në këtë mbledhje BNJVL theksoi iniciativën „Decentralizimi dhe reformat në sistemin e vetëqeverisjes lokale", të shtohet si klaster i ri e i veçantë në vlerësimin e avancimit të vendit tonë për aderim në Bashkimin Evropian. Përveç temës standarde të përcaktuar lidhur me avancimin e vendit tonë për anëtarësim në Bashkimin Evropian, në këtë mbledhje u diskutua edhe për krizën energjetike në Evropë dhe për atë që komunat e Maqedonisë së Veriut mund dhe duhet të bëjnë lidhur me tejkalimin e kësaj gjendjeje.

Lidhur me përforcimin e kapaciteteve të administratës komunale, këtë muaj në Qendrën e trajnimeve të BNJVL-së u mbajtën trajnime të ndryshme. Nga lëmia e mbrojtjes sociale u fol për parandalimin dhe mbrojtjen e viktimave nga dhuna me bazë gjinore dhe dhuna në familje në nivel lokal, ndërsa në lëminë e mbrojtjes së mjedisit jetësor u prezantuan ligjet e reja të cilat çojnë drejt plotësimit të standardeve evropiane dhe themelimin e ekonomisë cirkulare, por edhe për themelimin e sistemit rajonal për menaxhim me mbeturinat.

Në këtë numër të Gazetës së BNJVL-së më detajisht do të informoheni edhe me projektet „Drejt komunave energjetike" dhe „Matja e zgjuar dhe avancimi i energjisë në sistemin e ndriçimit rrugor" të komunës së Vevçanit dhe komunës së Koçanit. Këto janë dy projektet që u zgjodhën për përkrahje teknike dhe financiare të konkursit „Zbatim i projekteve të vogla në lëminë e energjisë, transportit dhe mbrojtjen nga klima në komuna", të shpallur në kuadër të projektit të BE-së për tranzicion energjetik: Pakti i kryetarëve të komunave në Ballkanin Perëndimor dhe Turqi.

Me respekt,

Dushica Perishiq,
drejtor ekzekutiv i BNJVL-së

ЗАЕДНИЦА НА ЕДИНИЦИТЕ НА ЛОКАЛНАТА САМОУПРАВА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
тел. +389 (0) 2 30 99 033, факс: +389 (0) 2 30 61 994
ул. Копенхагенска бр. 5, п.фах 32,
1000 Скопје, Република Северна Македонија
Извршен директор на ЗЕЛС:
Душица Перишиќ
Заменик извршен директор на ЗЕЛС:
Ардита Дема-Мехмети
Подготвила:
Весна Арсовска-Динковска
Превод: Арта Абази
Лекторирал: Валентина Великова
Дизајн и подготовка и печатење: Европа 92

BASHKËSIA E NJËSIVE TË VETËQEVERISJES LOKALE TË REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT
tel. +389 (0) 2 30 99 033, faks: +389 (0)2 30 61 994
rr. „ Kopenhagenska" nr. 5, F.P. 32,
1000 Shkup, Republika e Maqedonisë së Veriut
Drejtor ekzekutiv i BNJVL-së:
Dushica Perishiq
Zëvendes drejtor ekzekutiv i BNJVL-së:
Ardita Dema - Mehmeti
Përgatiti:
Vesna Arsovska - Dinkovska
Përkthim: Arta Abazi
Lektoron: Valentina Velikova
Dizajnim dhe përgatitje shtyp: Evropa 92

ЗЕЛС ЌЕ ПОКРЕНЕ ИНИЦИЈАТИВА ДО УСТАВНИОТ СУД ЗА ВЛАДИНАТА ОДЛУКА СО КОЈА ИМ СЕ ЗАБРАНУВА НА ОПШТИНИТЕ ДА ФОРМИРААТ СОПСТВЕНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА ЗА МЕНАЏИРАЊЕ СО ЈАВНОТО ОСВЕТЛУВАЊЕ

ЗЕЛС, во името на сите општини, ќе достави иницијатива до Уставниот суд за оценување на уставноста и законитоста на Одлуката за преземање на мерки во услови на постоење на кризна состојба во снабдување со електрична енергија, што Владата на РСМ ја донесе на 30 октомври, 2022 година. Истовремено, ЗЕЛС ќе достави и барање до Управниот суд, за донесување на времена мерка, со која ќе се бара одложување на извршувањето на Одлуката.

Ова е главниот заклучок што Управниот одбор на ЗЕЛС ги донесе на десеттата седница што се одржа на 10 ноември, 2022 година во административната зграда на ЗЕЛС, каде единствена точка на дневен ред беше отворена дискусија за оваа владина одлука со која им се забрани на општините и на градот Скопје да основаат јавно претпријатие, друштво со ограничена одговорност или акционерско друштво за вршење дејност од јавен интерес – јавно осветлување, а оние кои веќе основале вакви претпријатија се задолжуваат во рок од осум дена од влегувањето во сила на одлуката да спроведат соодветни активности за престанување на важење на актите со кои ги основале вакивте претпријатија.

Членовите на Управниот одбор на ЗЕЛС остро реагираа на ваквиот акт кој е во спротивност со нормативите за локална самоуправа, како и со одредени закони. При тоа тие посочија дека оваа Одлука претставува уште една, дополнителна потврда за опструктивниот однсот што Владата во континуитет го покажува кон општините во напорите што тие ги прават за справување со енергетската криза и изнаоѓање на решенија во интерес на сите граѓани.

Нарушен угледот на општините пред граѓаните

Иако ЗЕЛС, уште на почетокот на оваа година упати предлог решенија до Владата за ублажување на последиците од енормното зголемување на цената на струјата, досега не пристигна никаква поддршка, но затоа во медиумите беа пласирани низа невистини од владини функционери со кои се дезинформира јавноста за постапките што во оваа насока ги преземаат општините. Затоа присутните упатија остар демант за нарушувањето на угледот на општините што го предизвикува централната власт со пласирање на низа невистини, особено во изјавите дека општините

BNJVL DO TË NGREJË INICIATIVË TEK GJYKATA KUSHTETUESE LIDHUR ME VENDIMIN E QEVERISË ME TË CILIN KOMUNAVE U NDALOHET TË FORMOJNË NDËRMARRJET E TYRE PËR MENAXHIM ME NDRIÇIMIN RRUGOR

BNJVL, në emër të të gjitha komunave, do të parashtrojë iniciativë tek Gjykata kushtetuese lidhur me vlerësimin e kushtetutshmërisë dhe ligjshmërisë së Vendimit për ndërmarrjen e masave të ekzistimit të gjendjes së krizës në furnizimin e energjisë elektrike, që Qeveria e RMV e miratoi më 30 tetor 2022. Njëkohësisht BNJVL do të dërgojë kërkesë te Gjykata kushtetuese lidhur me miratimin në kohë të masës, me të cilën kërkohet anulimi i kryerjes të Vendimit.

Ky është konkluzioni i Bordit drejtues të BNJVL-së i miratoi në seancën e dhjetë të që u mbajt më 10 nëntor 2022 në ndërtesën administrative të BNJVL-së, ku pika e vetme e rendit të ditës ishte diskutim i hapur për vendimin qeveritar me të cilin u ndalohet komunave dhe Qytetit të Shkupit të themelojnë ndërmarrje publike, shoqëri me përgjegjësi të kufizuar pse shoqëri aksionare për kryerjen e veprimtarisë me interes publik – ndriçim rrugor, ndërsa ato të cilat tashmë kanë themeluar ndërmarrje të këtilla obligohen që në afat prej tetë ditësh nga hyrja në fuqi e vendimit të zbatojnë aktivitete për të ndalë vlefshmërinë e akteve me të cilat janë themeluar ndërmarrjet e këtilla.

Anëtarët e Bordit drejtues të BNJVL-së reaguan ashpër ndaj këtij akti, i cili është në kundërshtim me normat për vetëqeverisje lokale, si dhe me ligje të caktuara. Në të njëjtën kohë, ata theksuan se ky Vendim paraqet edhe një konfirmim shtesë të qëndrimit pengues që Qeveria në vazhdimësi tregon ndaj komunave në përpjekjet e tyre për përballimin e krizës energjetike dhe gjetjen e zgjidhjeve në interes të të gjithë qytetarëve.

Dëmtohet reputacioni i komunave para qytetarëve

Ndonëse BNJVL, në fillim të këtij viti, i dërgoi Qeverisë propozim për zgjidhje për zbutjen e pasojave nga rritja enorme e çmimit të rrymës, deri më tani nuk ka arritur asnjë mbështetje, por për këtë arsye qeveria ka një sërë lajme të pavërteta nga funksionarët qeveritar janë publikuar në media me të cilat opinioni keqinformohet mbi procedurat që ndërmarrin komunat në këtë drejtim. Ndaj të pranishmit kanë mohuar ashpër dëmtimin e reputacionit të komunave nga pushteti qendror duke publikuar një sërë lajme të pavërteta, sidomos në deklaratat se komunat janë fajtore

се главните виновници за покачувањето на цената на електричната енергија бидејќи формирале сопствени јавни претпријатија за менаџирање со јавното осветлување, со цел намалување на трошоците за електрична енергија и обезбедување на континуирана услуга за граѓаните за јавно осветлување. Дека станува збор за невистини говорат и податоците што ги собираше ЗЕЛС од општините, кои покажуваат дека, од месец јуни па до сега, само осум општини формирале вакви јавни претпријатија, што е незначително за вкупната потрошувачка на електрична енергија што се добива од регулираниот пазар. Има и општини, кои по сила на закон влегуваат во квотата на мали потрошувачи, па вистината е дека помалку од 30 % од општините се снабдуваат на регулиран пазар, а над 70% од општините се снабдуваат со електрична енергија на отворен пазар и се доведени во состојба на речиси целосен колапс бидејќи целиот буџет или најмалку половината од средствата од буџетот ги трошат само за сметките за електрична енергија. Дополнителна потврда се и податоците од минатата година кои покажуваат дека сите општини заедно потрошиле вкупно 95 GKwh, а оваа година веќе е утврдено намалување на потрошувачката од општините за 30% во однос на минатата година.

Предлогот на ЗЕЛС за пресметување на висината на комуналната такса за уличното осветлување, повторно испратен до Владата

Членовите на УО на оваа седница донесоа уште еден заклучок, повторно до Владата и до другите надлежни институции да се испрати Предлогот на ЗЕЛС за пресметување на висината на комуналната такса за уличното осветлување, утврден уште на почетокот на месец јули,

kryesore për rritjen e çmimit të energjisë elektrike sepse ato themeluan kompanitë e tyre publike për menaxhimin e ndriçimit publik, me qëllim zvogëlimin e shpenzimeve të energjisë elektrike dhe ofrimin e shërbimit të vazhdueshëm për qytetarët për ndriçimin publik. Të dhënat e mbledhura nga BNJVL nga komunat, të cilat tregojnë se nga qershori e deri më tani, vetëm tetë komuna kanë themeluar ndërmarrje të tilla publike, e cila është e parëndësishme për konsumin e përgjithshëm të energjisë elektrike të siguruar nga tregu i rregulluar, po ashtu tregojnë se bëhet fjalë për të pavërteta. Ka edhe komuna, të cilat me ligj janë përfshirë në kuotën e konsumatorëve të vegjël, kështu që e vërteta është se më pak se 30% e komunave furnizohen në tregun e rregulluar dhe mbi 70% e komunave furnizohen me energji elektrike në tregun e hapur dhe janë sjellë në një gjendje thuajse kolapsi të plotë sepse shpenzojnë pothuajse të gjithë buxhetin ose të paktën gjysmën e mjeteve nga buxheti vetëm për faturat e energjisë elektrike. Vërtetim plotësues janë edhe të dhënat nga viti i kaluar të cilat tregojnë se të gjitha komunat së bashku kanë konsumuar gjithsej 95 GKwh, ndërsa këtë vit tashmë është vërtetuar zvogëlimi i konsumit të komunave për 30% në raport me vitin e kaluar.

Propozimi i BNJVL-së për kalkulimin e lartësisë së taksës komunale për ndriçim rrugor, u dërgua sërish në Qeveri

Anëtarët e BD, në këtë seancë, miratuan konkluzion që sërish në Qeveri dhe në institucionet tjera kompetente, të dërgojë Propozim të BNJVL-së për kalkulimin e lartësisë së taksës komunale të përcaktuar që në fillim të korrikut të këtij viti. Në propozimin në fjalë është përcaktuar

оваа година. Во овој предлог е утврден ставот на локалните самоуправи, комуналната такса за улично осветлување да се пресметува по просечната (средна) цена од ниската и од високата тарифа за KW/h струја за мали потрошувачи, плус трошоци за мрежната тарифа (ЛВ.1.1) донесени од страна на Регулаторна комисија за енергетика и водни услуги. Во изминатите четири месеци (од 1 јули, 2022 година) општините го плаќаат уличното осветлување по цена како пред покачувањето на електричната енергија (пониска цена) од причина што во одлука за тарифните системи за цени на електрична енергија, донесена кон крајот на месец јуни,2022 година од Регулаторна комисија за енергетика и водни услуги, не е пропишана категорија на потрошувачка „јавно осветлување", ниту е утврдена цената за јавното осветлување, како што тоа било утврдено со претходните прописи и одлуки. Во таа насока ЕВН со писмен допис извести дека до усогласување на законските и подзаконските акти кои ја уредуваат наплатата на комуналната такса за улично осветлување, наплатата ќе продолжи да ја врши по цените што биле во сила пред поскапувањето на електричната енергија, односно што важеле до 30 јуни, 2022 година. А сето тоа е на огромна штета на општините, кои неправедно се обвинуваат, бидејќи институциите на централната власт се огласуваат за ненадлежни и не сакаат да ги коригираат сопствените пропусти.

Членовите на Управниот одбор на ЗЕЛС на оваа седница донесоа одлука за дневниот ред и датумот на одржување на третата седница на Генералното собрание на ЗЕЛС.

qëndrimi i vetëqeverisjeve lokale, që taksa komunale për ndriçim rrugor të kalkulohet mbi çmimin mesatar të tarifës së ulët dhe të lartë për energji elektrike KW/h për konsumatorët e vegjël, plus shpenzimet e tarifës rrjetore (LV1.1) të miratuara nga ana e Komisionit rregullator për energjetikë dhe shërbime të ujit. Në katër muajt e kaluar (nga 1 korriku 2022) komunat paguajnë ndriçim rrugor me çmim si para shtrenjtimit të energjisë elektrike (çmimi më i ulët) për arsye se në vendimin e sistemeve tarifore për çmim të energjisë elektrike, të miratuar nga fundi i muajit qershor, nga Komisioni rregullues për energjetikë dhe shërbime të ujit, nuk është përcaktuar kategoria e konsumit „ndriçim publik", e nuk përcaktuar as çmimi i ndriçimit rrugor, siç është përcaktuar e njëjta në dispozitat dhe vendimet e paraprake. Në këtë drejtim EVN me shkresë të dërguar i informoi se në harmonizimin e ligjeve dhe akteve ndërligjore të cilat rregullojnë arkëtimin e taksave komunale për ndriçim rrugor, arkëtimin do të vazhdojë t'a kryejë sipas çmimeve që kanë në fuqi para shtrenjtimit të energjisë elektrike, respektivisht që kanë qenë valide deri më 30 qershor 2022. E tërë kjo është në dëm të madh të komunave, të cilat fajësohen padrejtësisht, sepse institucionet e pushtetit qendror deklarohen si jokompetente dhe nuk duan të korrigjojnë gabimet e tyre.

Anëtarët e Bordit drejtues të BNJVL-së në këtë seancë miratuan vendim për rendin e ditës dhe datën e realizimit të seancës së tretë të Kuvendit Gjeneral të BNJVL-së.

„ПРЕВЕНЦИЈА И ЗАШТИТА НА ЖРТВИТЕ НА РОДОВО - БАЗИРАНО И СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО НА ЛОКАЛНО НИВО"

„Превенција и заштита на жртвите на родово -базирано и семејно насилство на локално ниво" беше темата на обуката што ја организираше ЗЕЛС во соработка со Министерството за труд и социјална политика, а во рамките на одбележувањето на светската кампањата „16 дена активизам против родово базираното насилство". Обуката се одржа на 15 ноември, 2022 година, во просториите на ЗЕЛС тренинг центарот. Поканетите претставници од општините (координатори за еднакви можности и одговорните лица за социјални заштита) дискутираа за обврските и вклученоста на единиците на локална самоуправа во овие активности во согласност со имплементацијата на Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилството врз жените и семејното насилство (Истанбулска конвенција); Законот за спречување и заштита од насилство врз жените и семејното насилство (Службен весник на РСМ, бр. 24 од 29.1.2021 година) и Законот за социјална заштита.

Според Годишниот извештај на МВР за 2021 година, вообичаено жртви на семејно насилство се жени -77 %, а во однос на роднинската врска со сторителите во 38,5% како жртви на семејно насилство се јавува сопругата. Понатаму при 18 % од кривичните дела жртви се родителите и во 10, 5% жртви се децата. Во 2021 година се бележи зголемување на бројот на кривичните дела при семејно насилство, односно регистрирани се 1.056 кривични дела од оваа област.

„PARANDALIMI DHE MBROJTJA E VIKTIMAVE TË DHUNËS GJINORE DHE DHUNËS NË FAMILJE NË NIVEL LOKAL"

„Parandalimi dhe mbrojtja e viktimave të dhunës gjinore dhe dhunës në familje në nivel lokal" ishte temë e trajnimit që e organizoi BNJVL në bashkëpunim me Ministrinë për punë dhe politikë sociale, ndërsa në kuadër të shënimit të fushatës botërore „16 ditë aktivizëm kundër dhunës gjinore". Trajnimi u mbajt më 15 nëntor 2022 në hapësirat e Qendrës së trajnimeve të BNJVL-së. Përfaqësuesit e ftuar të komunave (koordinatorët për mundësi të barabarta dhe personat përgjegjës për mbrojtje sociale) diskutuan mbi obligimet dhe përfshirjen e njësive të vetëqeverisjes lokale në këto aktivitete konform implementimit të Konventës së Këshillit të Evropës për parandalimin dhe luftën kundër dhunës mbi femrat dhe dhunës në familje (Konventa e Stambollit); Ligji për parandalimi dhe mbrojtje të nga dhuna ndaj femrave dhe dhuna në familje (Gazeta zyrtare e RMV, nr. 24 nga 29.1.2021) dhe Ligji për mbrojtje sociale.

Sipas Raportit vjetor të MPB për vitin 2021, viktimat e dhunës në familje zakonisht janë femrat -77 %, ndërsa në raport me lidhjet familjare me kryesin e veprës në 38,5% si viktima të dhunës në familje paraqitet bashkëshortja. Mëtej, gjatë 18% të veprave penale viktima janë prindërit dhe në 10, 5% viktima janë fëmijët. Në vitin 2021 shënohet rritje e numrit të veprave penale për dhunë në familje, respektivisht janë regjistruar 1.056 vepra penale nga kjo lëmi.

Истанбулската конвенција експлицитно наметнува обврски на локалните власти во делот на воспоставување на координирани политики, превенција и заштита

Истанбулска конвенција е ратификувана од нашата земја на 23 март 2018, а стапи на сила на 01 јули 2018 година. Оваа Конвенција експлицитно наметнува обврски на локалните власти во три столба: координирани политики, превенција и заштита. Според Законот за спречување и заштита од насилство врз жените и семејното насилство единиците на локалната самоуправа се обврзани да креираат локални политики и програми за заштита на жените жртви на родово-базирано насилство и жртвите на семејното насилство; да воспоставуваат услуги за заштита и поддршка на жртвите, меѓу кои и засолништа и советувалишта за жртвите ; да спроведуваат почетна и континуирана едукација за вработените за извршување на овие надлежности; да воспостават меѓусебна и координирана соработка на локално ниво помеѓу центрите за социјална работа, полициски станици, здравствени установи, предучилишни и образовни установи; да соработуваат со здруженијата, фондациите и други организации во промоција, превенција и заштита од родово-базирано насилство на жените и семејното насилство. Претставничката од Министерството за труд и социјална политика, Софија Спасовска, посочи дека не треба и не е во можност секоја општина да воспостави одредени социјални услуги, меѓу кои се и оние што се наменети за овој вид на жртви, но нагласи дека е потребно нивно воспоставување на регионално ниво. Затоа е потребна взаемна координација на општините од секој плански регион и координација на сите релевантни чинители во рамките на секоја единица на локална самоуправа.

Konventa e Stambollit në mënyrë eksplicite vendos obligimet e pushteteve lokale në pjesën e themelimit të politikave të koordinuara, parandalim dhe mbrojtje

Konventa e Stambollit ratifikohet nga vendi jonë më 23 mars, 2018, ndërsa hyn në fuqi më 1 korrik 2018. Konventa në fjalë në mënyrë eksplicite i vendos obligimet e pushteteve lokale në tri shtylla: politikat e koordinuara, parandalimi dhe mbrojtja. Sipas Ligjit për parandalim dhe mbrojtje nga dhuna ndaj femrave dhe dhuna në familje, njësitë e vetëqeverisjes lokale janë të obliguara të krijojnë politika lokale dhe programe për mbrojtjen e femrave viktima të dhunës gjinore dhe viktimat e dhunës në familje; të vendosin shërbime për mbrojtjen dhe përkrahjen e viktimave, midis të cilëve edhe strehimore dhe qendrat e këshillimit për viktimat; të kryejë edukimin fillestar dhe të vazhdueshëm të punonjësve për kryerjen e këtyre përgjegjësive; të vendosë bashkëpunim të ndërsjellë dhe të koordinuar në nivel lokal ndërmjet qendrave të punës sociale, stacioneve policore, objekteve shëndetësore, objekteve parashkollore dhe arsimore; të bashkëpunojë me shoqata, fondacione dhe organizata të tjera në promovimin, parandalimin dhe mbrojtjen nga dhuna me bazë gjinore ndaj femrave dhe dhuna në familje. Përfaqësuesja nga Ministria për punës dhe politikë sociale, Sofija Spasovska, theksoi se nuk është e nevojshme dhe nuk është e mundur që çdo komunë të krijojë shërbime të caktuara sociale, duke përfshirë edhe ato të dedikuara për këtë lloj të viktimave, por theksoi se themelimi i tyre është i domosdoshëm në nivel rajonal. Prandaj është i nevojshëm koordinimi i ndërsjellë i komunave nga secili rajon planifikues dhe koordinimi i të gjitha palëve relevante të interesit brenda secilës njësi të vetëqeverisjes lokale.

Општината има важна улога во собирањето на статистичките податоци за социјалните состојби.

За да се креираат политиките во оваа област потребно е општината да располага со точни податоци, па во таа насока на обуката беше потенцирана улогата на општината во собирањето на статистички податоци за состојбата со родово-базирано насилство врз жените и семејното насилство, но и други податоци од областа на социјалната заштита. Во оваа насока, општината треба да соработува со членовите на општинските совети за социјална заштита, особено со претставниците на полицијата и центрите за социјална работа од кои треба да добива статистички податоци во редовни интервали. Дополнително, со цел да добијат сознанија за потребите на жртвите, како и за ставовите во однос на насилството, локалните власти може да спроведуваат соодветни истражувања/мапирања на локално ниво, при што методологијата за истражувањата во домен на насилство врз жени и семејно насилство се изработува од искусни и обучени истражувачи.

Бројни примери од општините за воспоставување на социјални услуги

Дел од присутните претставници од општините изнесоа и одредени добри практики во својата општина во однос на градењето на политики и креирање на услуги, не само за жените -жртви на семејно насилство, туку и за останати, социјални услуги за своите граѓани. Од Општина Струмица беше посочено воспоставувањето на „шелтер центар за жртви од семејно насилство" за кој општината обезбедила соодветен простор и секоја година од буџетот одвојува по еден милион денари, а активностите ги реализира во соработка со невладина организација „Скај плус". Општината има отворено и Советувалиште за жените -жртви на семејно насилство, а планирано е воспоставување на услугата- „отворена куќа". Од Општина Битола информираа дека општината во соработка со граѓанско здружение во моментов воспоставува советувалиште за помош и поддршка на жртви на родово-базирано и семејно насилство како регионален сервис. Успешна приказна беше посочена и за Општина Арачиново, која прва воспоставила дневен центар за деца со посебни потреби, а ваков центар има отворено и Општина Врапчиште. Слични добри практики имаат и голем број други општини кои со сопствени средства воспоставиле една или повеќе социјални услуги за своите граѓани.

Воспоставување на социјални услуги

Претставничката од МТСП посочи и на важноста за задолжително воспоставување на Совет за социјална заштита во секоја општина, потоа на изработката на Социјален план што овој Совет треба да го изработи, но и одговорноста која ова тело треба да ја има кон

Komuna ka rol të rëndësishëm në mbledhjen e të dhënave statistikore për gjendjet sociale

Për të krijuar politika në këtë lëmi është e nevojshme që komuna të ketë të dhëna të sakta, andaj në këtë drejtim trajnimi theksoi rolin e komunës në mbledhjen e të dhënave statistikore për situatën me dhunën me bazë gjinore ndaj femrave dhe dhunën në familje, si dhe të dhëna të tjera nga fusha e mbrojtjes sociale. Në këtë drejtim, komuna duhet të bashkëpunojë me anëtarët e këshillave komunale për mbrojtje sociale, veçanërisht me përfaqësuesit e policisë dhe qendrave për punë sociale nga të cilat duhet të marrë të dhëna statistikore në intervale të rregullta. Gjithashtu, me qëllim të marrjes së njohurive për nevojat e viktimave, si dhe për qëndrimet në lidhje me dhunën, pushtetet lokale mund të kryejnë hulumtime/hartografi të duhura në nivel lokal, me ç'rast metodologjia për hulumtime në fushën e dhunës ndaj femrave dhe dhunës në familje po zhvillohet nga studiues me përvojë dhe të trajnuar.

Shembuj të shumtë nga komunat për themelimin e shërbimeve sociale

Disa nga përfaqësuesit e pranishëm nga komunat prezantuan disa praktika të mira në komunën e tyre në drejtim të ndërtimit të politikave dhe krijimit të shërbimeve, jo vetëm për femrat viktima të dhunës në familje, por edhe për shërbimet tjera sociale për qytetarët e tyre. Komuna e Strumicës theksoi themelimin e „Qendrës strehimore për viktimat e dhunës në familje", për të cilën komuna ka siguruar hapësirë adekuate dhe çdo vit ndan nga buxheti një milion denarë, ndërsa aktivitetet zhvillohen në bashkëpunim me organizatën joqeveritare "Sky Plus". Komuna ka hapur edhe qendrën e këshillimit për femrat – viktima të dhunës në familje, ndërsa është planifikuar ngritja e shërbimit – „shtëpi e hapur". Komuna e Manastirit njoftoi se komuna në bashkëpunim me një shoqatë civile aktualisht është duke themeluar një qendër këshilluese për ndihmë dhe përkrahje të viktimave të dhunës gjinore dhe dhunës në familje si shërbim rajonal. Një histori suksesi është theksuar edhe për Komunën e Haraçinës, e cila ishte e para që themeloi qendrën ditore për fëmijët me nevoja të veçanta dhe një qendër të tillë e ka hapur edhe Komuna e Vrapçishtit. Praktika tjera të mira që janë të ngjashme kanë edhe komuna të cilat me mjetet personale kanë themeluar një ose më shumë shërbime për qytetarët e tyre.

Themelimi i shërbimeve sociale

Përfaqësuesja e MPPS përmendi edhe rëndësinë e themelimit të detyrueshëm të Këshillit për mbrojtje sociale në çdo komunë, pastaj përpilimin e një Planit social që duhet të përpilojë ky Këshill, por edhe përgjegjësinë që ky organ duhet të ketë ndaj Këshillit të rajonal. Ajo po ashtu

Регионалниот совет. Исто така, таа потенцираше и на важната улога на единиците на локална самоуправа во собирањето на статистичките податоци во оваа област, при што информираше и за можноста за воспоставување на Центар за општински услуги. При тоа беше појаснето дека при воспоставувањето на социјалните услуги општината треба да се води од потребите на нејзиното население, но дека е потребно на регионално ниво да бидат обезбедени речиси сите социјални услуги, што треба да се постигне со добра взаемна меѓуопштинска соработка на ниво на еден плански регион. Беше посочено дека при воспоставувањето на одредени социјални услуги, предвидено е и нивно финансирање од страна на МТСП, но по пат на објавување на јавни конкурси, како и објавување на повици за даватели на социјални услуги. Беше нагласено дека општината треба да препознае, дали има некое граѓанско здружение и дали е тоа лиценцирано и да воспостават заедничка соработка за обезбедување на одредена услуга. Присутните претставници од општините нагласија дека често се соочуваат со предизвикот да немаат соодветен давател на социјална услуга или пак, тој не се стекнал со потребната лиценца, бидејќи нема доволно финансиски средства за достигнување на бараниот стандард, воспоставен од МТСП. Беше нагласено дека ваквите предизвици не се карактеристични за секоја социјална услуга, но онаму каде што е можно, ваквата состојба треба добро да се образложи во самиот елаборат и да се нагласат причините, за да се обезбедат одредени олеснувања, барем во почетокот на воспоставувањето на услугата.

theksoi rolin e rëndësishëm të njësive të vetëqeverisjes lokale në mbledhjen e të dhënave statistikore në këtë fushë, ndërsa informoi për mundësinë e themelimit të Qendrës për shërbime komunale. U sqarua se me rastin e krijimit të shërbimeve sociale, komuna duhet të udhëhiqet nga nevojat e popullsisë së saj, por se është e nevojshme të ofrohen pothuajse të gjitha shërbimet sociale në nivel rajonal, gjë që duhet të arrihet me bashkëpunim të mirë të ndërsjellë ndërkomunal në niveli të një rajoni planifikues. U theksua se gjatë krijimit të disa shërbimeve sociale parashikohet financimi i tyre nga Ministria për arsim dhe kulturë, por përmes shpalljes së konkurseve publike, si dhe shpalljes së thirrjeve për ofrues të shërbimeve sociale. U theksua se komuna duhet të identifikojë, a ka ndonjë shoqatë civile dhe a është e licencuar e njëjta dhe të themelojnë bashkëpunim të përbashkët për sigurimin e shërbimit të caktuar. Përfaqësuesit e pranishëm nga komunat theksuan se shpesh herë ballafaqohen me sfidën të mos kenë dhënës adekuat të shërbimit social ose nuk ka marrë licencën e nevojshme, pasi që ka mjete të mjaftueshme financiare për arritjen e standardit të kërkuar, të themeluar nga MPPS. U përmend se sfidat e këtilla nuk janë karakteristike për çdo shërbim social, por aty ku është e mundur, gjendja e këtillë duhet që të arsyetohet mirë në vetë elaboratin dhe të theksohen arsyet, që të sigurojnë lehtësime të caktuara, së paku në fillim të themelimit të shërbimit.

ГРАДОНАЧАЛНИЦИ И ПРЕТСТАВНИЦИ ОД ОПШТИНСКА АДМИНИСТРАЦИЈА УЧЕСТВУВАА НА „ЕУ –ЗАПАДЕН БАЛКАН: ЕКОНОМСКИ ФОРУМ ЗА ПАМЕТНИ ГРАДОВИ“ ВО ПРАГА

„ЕУ –Западен Балкан: Економски форум за паметни градови“ беше насловот на дводневниот форум што се одржа во Прага (Република Чешка) во периодот од 16 до 18 ноември, 2022 година на кој беа поканети претставници од избрани градови од земјите: Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Црна Гора, Србија и Северна Македонија. Делегацијата од нашата земја ја сочинуваа градоначалници и претставници на општинска администрација од: Град Скопје, Битола, Берово, Куманово, Струмица, Тетово и Штип.

Целта на овој економски форум е развој и имплементација на концептот на паметни градови, дигитализацијата и зелената агенда, како и запознавањето со позитивни примери, искуствата и know-how на градовите од ЕУ од неговата примена. Тоа е од особена важност за развој на општините каде директниот бенефит ќе имаат граѓаните. Форумот беше посветен на трансфер на знаења меѓу експертите на институционално и деловно ниво, со фокус на повеќе теми, поврзани со одржливиот и паметен урбан развој. Претставници од избрани општини, имаат можност, да посетат релевантни примери на технички решенија во некои градови на Чешка, меѓу кои беше и посетата на јавното претпријатие за транспорт во градот Храдец Кралове, како и посетата на фабриката за производство на автобуси со акцент на електричните автобуси

KRYETARËT E KOMUNAVE DHE PËRFAQËSUESIT E ADMINISTRATËS KOMUNALE – MORRËN PJESË NË „BE – BALLKANI PERËNDIMOR: FORUMI EKONOMIK PËR QYTETE TË ZGJUARA” NË PRAGË

,,BE – Ballkani Perëndimor: Forumi ekonomik për qytete të zgjuara” ishte titulli i forumit dyditor që u mbajt në Pragë (Republika e Çekisë) në periudhën prej 16 deri më 18 nëntor 2022 në të cilin u ftuan përfaqësues nga qytetet e zgjedhura të vendeve: Shqipëri, Bosnjë dhe Hercegovinë, Kosovë, Mal të Zi, Serbi dhe Maqedonia e Veriut. Delegacionin e vendit tonë e përbëjnë kryetarë komunash dhe përfaqësues të administratës komunale të Qytetit të Shkupit, Manastirit, Berovës, Kumanovës, Strumicës, Tetovës dhe Shtipit.

Qëllimi i këtij forumi ekonomik është zhvillimi dhe implementimi i konceptit të qyteteve të zgjuara, digjitalizimi dhe agjenda e gjelbër, si dhe njohja me shembuj, përvoja pozitive dhe parimi know-how i qyteteve të BE-së. Kjo ka një rëndësi të veçantë për zhvillimin e komunave ku benefitin e drejtpërdrejtë do ta kenë qytetarët. Forumi iu përkushtua transferimit të njohurive ndërmjet ekspertëve në nivel institucional dhe afarist, me fokus në më shumë tema të lidhura me zhvillimin e qëndrueshëm dhe të zgjuar urban. Përfaqësues të komunave të zgjedhura kishin mundësi të vizitojnë shembuj relevantë të zgjidhjeve teknike në disa qytete të Çekisë, midis të cilëve ishte edhe vizita e ndërmarrjes publike për transport në qytetin Hradec Krallove, si dhe vizita e fabrikës për prodhim të autobusëve me theks ndaj autobusëve elektrikë dhe teknologjisë bashkëkohore. Gjithashtu, gjatë sesioneve

и современата технологија. Исто така, за време на форумските сесии се разговараше за економската соработка на Западен Балкан на полето на зелена и дигитална транзиција, беа претставени добри примери и локални стратегии за развој на паметни градови, а дел од темите беа посветени на иницијативи и проекти за поддршка на решенија за паметни градови во Западен Балкан. Излагање на овој настан, на форумската сесија „Политики на ЕУ кон Западен Балкан и финансиски алатки за имплементација на проекти за паметни градови“имаше и градоначалничката на Град Скопје и претседателка на ЗЕЛС, Данела Арасовска.

Организатори на економскиот форум беа Министерството за индустрија и трговија и Министерството за надворешни работи на Република Чешка, земја членка на Европската Унија, која во моментот претседава со Советот на ЕУ. Оваа земја ги поддржува напорите за интеграција на земјите од Западен Балкан повеќе од една деценија и ја одразува континуираната поддршка, давајќи им приоритет на односите со ЕУ.

të forumeve u diskutua për bashkëpunimin ekonomik të Ballkanit Perëndimor në sferën e tranzicionit të gjelbër dhe digjital, u prezantuan shembuj të mirë dhe strategji lokale për zhvillimin e qyteteve të zgjuara, ndërsa një pjesë e temave iu përkushtuan iniciativave dhe projekteve për mbështetje të zgjidhjeve për qytete të zgjuara në Ballkanin Perëndimor. Një fjalim në këtë ngjarje, në sesionin e forumit “Politikat e BE-së ndaj Ballkanit Perëndimor dhe mjete financiare për implementim të projekteve për qytete të zgjuara” kishte edhe kryetarja e Qytetit të Shkupit dhe kryetare e BNJVL-së, Danella Arsovska.

Organizatorë të forumit ekonomik ishin Ministria e Industrisë dhe Tregtisë dhe Ministria e Punëve të Jashtme të Republikës së Çekisë, vend anëtare e Bashkimit Evropian , e cila aktualisht kryeson me Këshillin e BE-së. Ky vend mbështet përpjekjet për integrim të vendeve të Ballkanit Perëndimor për më shumë se një dekadë dhe reflekton mbështetjen e vazhdueshme, duke u dhënë prioritet marrëdhënieve me BE-në.

ВКУПНО 23 КАНДИДАТА ГО ПОЛОЖИЈА ТЕОРЕТСКИОТ ДЕЛ ОД ИСПИТОТ ЗА СТЕКНУВАЊЕ СО СЕРТИФИКАТ ЗА ФОРУМСКИ МОДЕРАТОР

Вкупно 23 кандидата го положија теоретскиот дел од испит за стекнување на сертификат за форумски модератори, што беше организиран на 18 ноември, 2022 година, во просториите на ЗЕЛС тренинг центарот. Кандидатите беа поделени во две групи и одговараа на вкупно 20 прашања поставени во електронска форма, по што веднаш ги добија и освоените бодови. Сите што одговорија точно на 70% од прашањата, се стекнаа со правото да го полагаат и практичниот дел од испитот, закажан на 5 и на 6 декември 2022 година. Комисијата што ќе го спроведува практичниот дел од испитот, составена од претставници од ЗЕЛС, од УНДП и надворешни членови (сертифицирани модератори), на секој кандидат ќе му постави по две прашања, преку кои треба да ја согледа неговата подготвеност како ќе се справува со предизвиците што може да настанат при практичната реализацијата на форумските сесии.

За полагањето на теоретскиот и практичниот дел, освен организирањето на обуката, кандидатите добија и соодветни материјали за поддршка при полагањето на испитот, меѓу кои и „Прирачник за полагање на испит за сертифицирани форумски модератори“, што го подготви ЗЕЛС . Всушност кандидатите треба да имаат соодветни знаења за законските основи на организациската и политичка поставеност на единиците на локалната самоуправа, надлежностите што тие ги спроведуваат; процесот на децентрализација на власта; облиците на граѓанско учество; да се запознаени со целите и видовите на форумите; начинот на работа на форумот, воспоставувањето на форумот, средствата за организирање, тимот на спроведување и друго.

Модерирањето (олеснувањето) на форумите е посебна форма на модерирање на средби на големи групи. Користените техники за олеснување треба да обезбедат рамноправност на сите учесници, релативно брзи начини за обезбедување на различни мислења и пристапи за постигнување на консензус. Па од тука и улогата на модераторот е клучна за успешно спроведување на „форуми во заедницата“ една од формите на граѓанско учество во заедницата. Сертификатот на форумските модератори е со важност од пет години.

GJITHSEJ 23 KANDIDATË KALUAN PJESËN TEORIKE TË PROVIMIT PËR MARRJEN E CERTIFIKATËS PËR MODERATOR TË FORUMIT

Gjithsej 23 kandidatë dhanë pjesën teorike të provimit për marrjen e certifikatës për moderatorë të forumeve, që u organizua më 18 nëntor 2022 në hapësirat e Qendrës të trajnimeve të BNJVL-së. Kandidatët u ndanë në dy grupe dhe i'u përgjigjen gjithsej 20 pyetjeve të parashtruara në formë elektronike, me ç'rast menjëherë i fituan pikët. Të gjithë që u përgjigjën saktë në 70% të pyetjeve morën të drejtën të hyjnë në provim për pjesën praktike, të caktuar për 5 dhe 6 dhjetor 2022. Komisioni që i zbaton pjesën praktike të provimit, të përbërë nga BNJVL, UNDP dhe anëtarë të jashtëm (moderatorë të certifikuar), çdo kandidati do t'i parashtrojë nga dy pyetje, përmes së cilave duhet të shqyrtohet gatishmëria e tij se në ç'mënyrë do të ballafaqohet me sfidat që mund të krijohen gjatë realizimit praktik të sesioneve të forumeve.

Për kalimin e pjesës teorike dhe praktike, përveç organizimit të trajnimit, kandidatët morën materiale adekuate për përkrahje gjatë dhënies së provimit, midis të cilëve edhe ,,Doracaku për dhënien e provimit për moderatorë të forumeve", që e përgatit BNJVL. Në të vërtetë kandidatët duhet të kenë dituri adekuate për bazat ligjore të organizatës dhe vendosje politike në njësitë e vetëqeverisjes lokale, kompetencat që i zbatojnë; procesi i decentralizimit të pushtetit; format e pjesëmarrjes së qytetarëve; të informohen me qëllimet dhe llojet e forumeve; mënyra e punës së forumit; themelimi i forumit, mjetet për organizim, ekipi i zbatimit etj.

Moderimi (fascilitimi) i forumeve është një formë e veçantë e moderimit të takimeve të grupeve të mëdha. Teknikat e përdorura të fasilitimit duhet të sigurojnë barazi të të gjithë pjesëmarrësve, mënyra relativisht të shpejta për të siguruar mendime të ndryshme dhe qasje për të arritur konsensus. Prandaj, roli i moderatorit është vendimtar për zbatimin e suksesshëm të ,,forumeve në bashkësi ", një nga format e pjesëmarrjes së qytetarëve në bashkësi. Certifikata e moderatorëve të forumit është e vlefshme për pesë vjet.

ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЈАТА И РЕФОРМИТЕ ВО СИСТЕМОТ НА ЛОКАЛНАТА САМОУПРАВА ДА СЕ ДОДАДАТ КАКО НОВ, ПОСЕБЕН КЛАСТЕР ВО ОЦЕНУВАЊЕТО НА НАПРЕДОКОТ НА НАШАТА ЗЕМЈА ЗА ВЛЕЗ ВО ЕВРОПСКАТА УНИЈА – ИНИЦИЈАТИВА НА ЗЕЛС ИЗНЕСЕНА НА ДВАЕСЕТТИОТ СОСТАНОК НА ЗКК ВО СКОПЈЕ

„Децентрализацијата на власта и реформите во системот на локалната самоуправа, да се додадат како нов, посебен кластер за оценувањето на напредокот на Македонија за членство во Европската Унија. Апелираме за силна поддршка од делегатите од Комитетот на региони при ЕУ за што побрза реализација на оваа иницијатива на ЗЕЛС, што беше изнесена и на претходниот состанок на ова тело, на средбата што пред неколку месеци се одржа во Брисел".

Ова беа клучните зборови што претседателката на ЗЕЛС, Данела Арсовска, во својство на копретседавач на Заедничкиот консултативен комитет меѓу Република Северна Македонија и Комитетот на регионите на Европската Унија (ЗКК) ги изнесе на дваесеттиот состанок одржан на 24 ноември 2022 година, во Скопје. Присутните делегати, градоначалниците од нашата земја и од земјите од Европската Унија ги поздрави и копретседателката на ЗКК, од страна на Комитетот на региони, Јасана Габриќ, градоначалничка на Општина Трбовље, (Република Словенија), како и министерот за локална самоуправа, Ристо Пенов, амбасадорот Дејвид Гир, шеф на Делегацијата на Европската Унија во нашата земја и потпретседателот на ЗЕЛС, Висар Ганиу.

Заедничкиот консултативен комитет меѓу Република Македонија и Комитетот на регионите на Европската Унија е тело формирано уште во 2008 година со цел да ја подготвува основата за проширување на ЕУ преку унапредување на политичкиот дијалог и соработка меѓу локалните власти од Северна Македонија со членките од ЕУ. Средбите на ова тело се одржуваат двапати во годината, наизменично во Брисел и во Скопје. Заедничкиот комитет брои вкупно 22 делегати, од кои 11 претставници од нашата земја (градоначалници и советници) и исто толку делегати од општините и регионите од земјите од ЕУ.

DECENTRALIZIMI DHE REFORMAT NË SISTEMIN E VETËQEVERISJES LOKALE, TË SHTOHET SI KLASTER I RI, I VEÇANTË NË VLERËSIMIN E AVANCIMIT TË VENDIT TONË PËR ADERIM NË BASHKIMIN EVROPIAN - INICIATIVË E BNJVL-së E PARAQITUR NË MBLEDHJEN E DYMBËDHJETË TË KPK-së NË SHKUP

„Decentralizimi i pushtetit dhe reformat në sistemin e vetëqeverisjes lokale të shtohet si një klaster i ri, i veçantë për vlerësimin e avancimit të Maqedonisë për anëtarësim në Bashkimin Evropian. Apelojmë për përkrahje të plotë të delegatëve të Komitetit të rajoneve në kuadër të BE-së për realizim sa më të shpejtë të kësaj iniciative të BNJVL-së, që u paraqit edhe në mbledhjen paraprake të trupit në fjalë, në takimin që para disa muajsh u mbajt në Bruksel".

Këto ishin fjalët kyçe që kryetarja e BNJVL-së, Danella Arsovska, në cilësinë e ko-kryesuesit të Komitetit të Përbashkët Konsultativ midis Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe Komitetit të Rajoneve të Bashkimit Evropian (KPK) i paraqiti në mbledhjen e dymbëdhjetë që ky trup e mbajti më 24 nëntor 2022 në Shkup. Delegatët e pranishëm, kryetarët e komunave nga vendi jonë dhe nga vendet në Bashkimin Evropian i përshëndeti edhe ko-kryesuesi i KPK-së, nga ana e Komitetit të rajoneve, Jasna Gabriq, kryetare e komunës Tërbovlje (Republika e Sllovenisë) si dhe ministri për vetëqeverisje lokale, Risto Penov; Ambasadori David Geer, Shef i Delegacionit të Bashkimit Evropian në vend dhe nënkryetari i BNJVL-së, Visar Ganiu.

Komiteti i përbashkët konsultativ midis Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe Komitetit të rajoneve të Bashkimit Evropian është trup që është formuar që në vitin 2008 me qëllim të përgatitjes së bazës për zgjerimin e BE-së përmes avancimit të dialogut politik dhe bashkëpunimit midis pushteteve lokale nga Maqedonia e Veriut me anëtaret e BE-së. Takimet e këtij trupi realizohen dy herë në vit, në mënyrë alternative në Bruksel dhe Shkup. Komiteti i përbashkët konsultativ numëron 22 delegatë, prej të cilëve 11 përfaqësues të vendit tonë (kryetarë të komunave dhe këshilltarë) dhe gjithashtu delegatë nga komunat dhe rajonet nga vendet e BE-së.

Стагнација на процесот на децентрализација на власта

Претседателката на ЗЕЛС, Арсовска, посочи дека за оваа иницијатива на ЗЕЛС постојат повеќе причини, а како главна ја нагласи стагнацијата на процесот на децентрализација на власта во нашата земја. „Пакетот на промени, што го иницираше ЗЕЛС пред повеќе од четири години, за обезбедување на поголема финансиска стабилност на локалната власт и промени во организациската поставеност на работењето на општините е сè уште во почетна фаза. Направени се само минорни промени, особено во Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа, каде се наметнуваат поголеми одговорности, а нема решенија за состојбите во кои се наоѓаат општините. Затоа од страна на ЗЕЛС се инсистира на додавање на ваков нов кластер, при оценувањето на напредокот на Македонија во спроведување на децентрализацијата на власта и реформите во системот на локалната самоуправа“, нагласи Арсовска. Таа посочи дека општините целосно се оставени сами на себе во справувањето со предизвиците со енергетската криза, без поддршка за предлозите што ЗЕЛС ги достави до Владата уште од почетокот на оваа година.

Потпретседателот на ЗЕЛС, Висар Ганиу, рече дека меѓународните средби и состаноци имаат посебно значење и важност за секој претставник од локалната власт, особено што може да се слушнат информации, иновативни пристапи, добри искуства, но и да се отворат одредени дилеми кои заеднички може да се решаваат за подобрување на условите за живот на сите граѓани кои треба што побрзо да ги почувствуваат придобивките од животот во европското семејство. Тој нагласи дека е неопходно реализирање на реформите во системот на локалната самоуправа и финансиското јакнење на локалните власти, при што посебно внимание насочи кон потребата за јакнење на капацитетите на општинската администрација, како клучен фактор за имплементирање на европските стандарди, но и за обезбедување на квалитетни услуги за граѓаните.

Министерот за локална самоуправа, Ристо Пенов, говореше за значењето на преговарачкиот процес, што конечно по 17 години беше отворен во јули оваа година, и очекувањата, објаснувачкиот и билатералниот скрининг, кои се во тек, да завршат во ноември идната година, по што, реално, преговорите за членство во Унијата по поглавјата и кластерите треба да започнат на крајот на 2023 година. Тој нагласи дека заложбите за развој на децентрализацијата и натаму се важна тема на Владата, кои, реално, се забавени поради пандемијата со КОВИД-19, а сега и со енергетската криза.

Од голема важност е локалната власт да се вклучи уште на самиот почеток од процесот на преговорите за влез во ЕУ

За значењето на улогата на локалната власт во целиот процес на пристапување за членство на нашата земја во Унијата, говореше амбасадорот Дејвид Гир, шеф на Делегацијата на Европската Унија во Република Северна Македонија. Тој нагласи дека седумдесет насто од европското законодавство има директно влијание на општините и на регионите, па затоа вклучувањето на локалната власт уште од самиот почеток е од особена

Stagnimi i procesit të decentralizimit të pushtetit

Kryetarja e BNJVL-së, Arsovska theksoi se për këtë iniciativë të BNJVL-së ka disa arsye, ndërsa si kryesore theksoi stagnimin e procesit të decentralizimit të pushtetit në vendin tonë. – Pako e ndryshimeve, që BNJVL e ka iniciuar para më shumë se katër vitesh, për të siguruar stabilitet më të madh financiar të pushtetit lokal dhe ndryshime në strukturën organizative të funksionimit të komunave, është akoma në fazën fillestare. Janë bërë vetëm ndryshime të vogla, sidomos në Ligjin për financimin e njësive të vetëqeverisjes lokale, ku imponohen përgjegjësi më të mëdha dhe nuk ka zgjidhje për situatat në të cilat ndodhen komunat. Për këtë arsye BNJVL insiston në shtimin e një klasteri të tillë të ri, kur vlerëson progresin e Maqedonisë në zbatimin e decentralizimit të pushtetit dhe reformat në sistemin e vetëqeverisjes lokale - theksoi Arsovska. Ajo theksoi se komunat janë plotësisht të lira në ballafaqim me sfidat e krizës energjetike, pa përkrahje për propozimet që BNJVL i ka dorëzuar Qeverisë nga fillimi i këtij viti.

Nënkryetari i BNJVL-së, Visar Ganiu theksoi se takimet dhe mbledhjet ndërkombëtare kanë rëndësi të veçantë dhe vlerë për çdo përfaqësues të pushtetit lokal, veçanërisht që mund të dëgjohen informacione, qasje inovative, praktika të mira, por edhe të hapen dilema të reja të caktuara të cilat së bashku mund t'i zgjidhim për përmirësimin e kushteve për jetë më të mirë të të gjithë qytetarëve, të cilat duhet që sa më shpjete t'i ndjejnë përfitimet nga jeta në familjen evropiane. Ai theksoi se realizimi i domosdoshëm është i nevojshme për reformat në sistemin e vetëqeverisjes lokale dhe përforcimi financiar i pushteteve lokale, me ç'rast vëmendje të veçantë i përkushtoi nevojës për përforcimin e kapaciteteve të administratës komunale, si faktor kryesor për implementimin e standardeve evropiane, por edhe për sigurimin e shërbimeve cilësore për qytetarët.

Ministri për vetëqeverisjes lokale, Risto Penov, foli për rëndësinë e procesit negociues, i cili më në fund pas 17 vitesh u hap në korrik të këtij viti, si dhe për pritjet që shqyrtimi i vazhdueshëm shpjegues dhe dypalësh të përfundojë në nëntor të vitit të ardhshëm, sipas së cilit negociatat për anëtarësim në BE sipas kapitujve dhe grupimeve duhet të fillojnë në fund të vitit 2023. Ai theksoi se përpjekjet për zhvillimin e decentralizimit akoma janë një temë e rëndësishme e Qeverisë, të cilat në fakt janë ngadalësuar për shkak të pandemisë COVID-19 dhe tani krizës energjetike.

Përfshirja e pushtetit lokal, që në fillim të procesit të negociatave për aderim në BE, është tejet e rëndësishme

Foli për rëndësinë e rolit të pushtetit lokal procesin e tërësishëm të anëtarësimit të vendit tonë në BE, говореше Ambasadori David Geer, shef i Delegacionit të Bashkimit Evropian në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Ai theksoi se shtatëdhjetë për qind e legjislacionit evropian ka ndikim të drejtpërdrejtë në komunat dhe rajonet, andaj përfshirja e pushtetit lokal që në fillim ka një rëndësi tejet të veçantë. Ambasadori Geer tha se BE do të vazhdojë të ofrojë mbështetje të konsiderueshme për vendin,

важност. Амбасадорот Гир рече дека и натаму Унијата ќе ѝ дава значајна поддршка на земјата, вклучително и на општините, за да се подобрат услугите, инфраструктурата, административните капацитети, а сето тоа во полза на граѓаните. Тој говореше и за поддршката што ЕУ ја дава во делот на обезбедување на иновативни и „зелени" општини каде што предност има користењето на обновливите извори на енергија.

Имено, на состаноците на ЗКК, стандардно, првата тема е посветена на напредокот на нашата земја за членство во Европската Унија, при што на овој состанок се дискутираше за улогата на локалната власт во „новите чекори" што ни престојат во тој правец. Втората тема беше посветена на енергетска криза во Европа и што можат и што треба да прават македонските општини за да се надмине состојбата, тема која е мошне актуелна и кај нас и во земјите од Унијата.

Презентиран проектот на Општина Радовиш – „Зелена топлина"

На состанокот беа разменети искуства од справувањето со енергетската криза, а градоначалникот на Општина Радовиш, Ацо Ристов, ги изнесе активностите што ЗЕЛС ги реализираше за изнаоѓање на законски можности општините да произведуваат и да продаваат електрична енергија од обновливи извори. Тој посочи дека за реализацијата на оваа иницијатива, ЗЕЛС достави предлог до Владата, но, исто така, реализира средби со претставници од низа релевантни институции како: од Централниот регистар; Регулаторната комисија за енергетика и водни услуги; Министерството за економија и од Министерството за финансии. Беше утврдено дека општините може да основаат правни субјекти, преку форма на акционерско друштво или друштво со ограничена одговорност, кои би можеле да бидат носители на лиценца за производство на електрична енергија.

Градоначалникот Ристов го претстави проектот „Зелена топлина" што се реализира во Општина Радовиш, со средства од Програмата „ЕУ за општините" со вкупен буџет од 909,288.35 евра, од кои директната поддршка од ЕУ е 771,440.24 евра. Тој нагласи дека енергетската криза, освен граѓаните, уште повеќе ги погоди и општините во нашата

përfshirë komunat, me qëllim përmirësimin e shërbimeve, infrastrukturës dhe kapaciteteve administrative, të gjitha në të mirë të qytetarëve. Ai foli edhe për mbështetjen që BE e ofron në fushën e ofrimit të komunave inovative dhe „të gjelbërta" ku shfrytëzimi i burimeve të rinovueshme të energjisë është avantazh.

Emërisht, në mbledhjet e KPK-së, si zakonisht, tema e parë i kushtohet ecurisë së vendit tonë drejt anëtarësimit në Bashkimin Evropian, ndërsa në këtë mbledhje u diskutua për rolin e pushtetit lokal në ,,hapat e rinj" që shtrihen përpara nesh në atë drejtim. Tema e dytë i'u kushtua krizës energjetike në Evropë dhe çfarë mund dhe duhet të bëjnë komunat nga Maqedonia e Veriut për tejkalimin e situatës, temë kjo që është shumë aktuale edhe këtu edhe në vendet e BE-së.

U prezantua projekti ,,Ngrohje e gjelbër" i Komunës së Radovishit

Në takim u shkëmbyen përvoja nga ballafaqimi me krizën, kështu që kryetari i Komunës së Radovishit, Aco Ristov, prezantoi projektin e realizuar nga komuna ,,Ngrohje të gjelbër" me mjete nga BE, që parasheh sigurimin e energjisë nga burimet e rinovueshme. Ai përmendi se për realizimin e kësaj iniciative, BNJVL në Qeveri dërgoi propozim, por gjithashtu realizon takime me përfaqësuesit e një sërë institucionesh relevante si: nga Regjistri Qëndror, nga Komisioni Rregullator për energjetikë dhe shërbime të ujit; nga ministria për ekonomi dhe ministria për financa. U përcaktua se komunat mund të themelojnë subjekte juridike përmes formës së shoqërisë aksionare ose shoqërisë me përgjegjësi të kufizuar, që do mund të jenë bartës së licencës për prodhimin e energjisë elektrike.

Aco Ristov, prezantoi projektin e realizuar nga komuna ,,Ngrohje e gjelbër" me mjete nga Programi i BE-së, me buxhet të përgjithshëm prej 909,288.35 euro, prej të cilëve përkrahje e drejtpërdrejtë nga BE është 771,440.24 euro. Ai përmendi se kriza energjetike përveç qytetarëve, aq më tepër i goditi edhe komunat në vendin tonë dhe institucionet e themeluara nga to. Marrja e masave për efikasitet energjetik dhe pavarësi

земја и институциите основани од нив. Воведувањето мерки за енергетска ефикасност и енергетска независност, преку искористување на обновливите извори на енергија на локално ниво се од примарно значење за општините, не само за надминување на овој кризен период туку и на долгорочно ниво. Во таа насока, Ристов го презентираше и проектот „Зелена топлина" со кој ќе се пилотира иновативно, еколошко решение, базирано на обновливи извори на енергија, за греење на неколку јавни згради: административната зграда на општината; основно и средно училиште, детска градинка и спортски центар, преку воспоставување на фотоволтаични системи, што ќе бидат под надлежност на Општина Радовиш. Изработен е и развоен план со кој во следните три години ќе се прошири бројот на објекти кои ќе користат енергија од обновливи извори, а крајна цел на општината е да прерасне во целосно енергетска ефикасна и енергетски независна општина.

Битолскиот Регион на патот на енергетската транзиција, како еден од клучните делови од Зелениот договор на Европската Унија

На патот на енергетската транзиција, како еден од клучните делови од Зелениот договор на Европската Унија, чија цел е да го подобри квалитетот на животната средина, да обезбеди чист воздух и да ги намали здравствените ризици за населението, се преземаат активности и во Битолскиот Регион преку проектот „Just Transition Diagnostics" финансиран од Европската Унија. Како што посочи Горан Неделков, советник за енергетска ефикасност, реализирани се неколку информативни средби на претставници од општините: Битола, Новаци и Могила со претставниците на Универзитетот „Св. Климент Охридски" од Битола. Клучни прашања кои се поврзани со транзицијата се изнаоѓање на квалитетни алтернативи за снабдување со енергија, но и квалитетни алтернативи за вработување на луѓето. Актуелната енергетска криза налага итна акција, односно итни краткорочни мерки кои мора да бидат во согласност со долгорочните планови за транзиција. Тие се темелат на повеќе патокази: да се направи регионот атрактивен за младите луѓе и претприемачите, така што тоа е таканаречениот зелен и паметен инфраструктурен патоказ; да се направи диверзификација на економскиот модел од трудово-интензивен во научноинтензивен, тоа е таканаречениот патоказ кон приватни инвестиции и стартап економии; да се отстрани зависноста на македонскиот енергетски сектор од користење на економско неоправдани енергенси, тоа е таканаречен патоказа на чиста енергија. Неделков говореше и за таканаречената TWEST-технологија, односно производот E2S Power кој нуди можност за искористување на парната турбина и поголемиот дел од опремата на термоцентралата РЕК Битола, со исклучок на котелот и ракувањето со горивото, кои можат да бидат заменети со чист систем за складирање на топлинска енергија што ќе се полни од обновливи извори на енергија. Со користење на постојната опрема и инфраструктура, ќе ѝ се даде нов живот на термоцентралата и ќе обезбеди транзиција кон зелена енергија со зачувување на клучните работни места и ревитализација на локалната економија и индустријата.

И претставниците на Европската Унија изнесоа одредени искуства и добри искуства, а експерти ангажирани од ЕУ говореа за состојбите и причините кои доведоа до енергетската криза, при што беа нагласени и примарните и секундарните чекори што треба да ги преземе секоја земја, локалната власт и граѓаните за полесно справување со неа.

energjetike, përmes shfrytëzimit të burimeve të rinovueshme të energjisë në nivel lokal, janë me rëndësi parësore për komunat jo vetëm për tejkalimin e kësaj periudhe krize, por edhe në nivel afatgjatë. Në këtë drejtim, Ristov prezantoi edhe projektin „Ngrohje të gjelbër", i cili do të pilotojë një zgjidhje inovative, ekologjike, të bazuar në burimet e rinovueshme të energjisë, për ngrohjen e disa objekteve publike: ndërtesës administrative të komunës; shkolla fillore dhe e mesme, kopshti dhe qendra sportive, përmes vendosjes së sistemeve fotovoltaike, të cilat do të jenë nën kompetencat e komunës së Radovishit. Është përpiluar një plan zhvillimor që do të zgjerojë numrin e ndërtesave që do të përdorin energji nga burimet e rinovueshme në tre vitet e ardhshme dhe qëllimi përfundimtar i komunës është të zhvillohet në një komunë me efikasitet energjetik të plotë dhe komunë të pavarur energjetike.

Rajoni i Manastirit në rrugën drejt tranzicionit energjetik, si një ndër pjesët kryesore të Marrëveshjes së Gjelbër të Bashkimit Evropian

Në rrugën drejt tranzicionit energjetik, si një nga pjesët kyçe të Marrëveshjes së Gjelbër të Bashkimit Evropian, qëllimi i së cilës është përmirësimi i cilësisë së mjedisit, sigurimi i ajrit të pastër dhe reduktimi i rreziqeve shëndetësore për popullatën, ndërmerren aktivitete edhe në rajoni i Manastirit përmes projektit „Diagnostifikimi i drejtësisë së tranzicionit" i financuar nga Bashkimi Evropian. Siç ka treguar Goran Nedelkkov, këshilltar për efikasitet energjetik, janë mbajtur disa takime informative të përfaqësuesve të komunave: Manastir, Novaci dhe Mogilla me përfaqësuesit e Universitetit „Shën Klimenti i Ohrit" nga Manastiri, çështje kyçe të cilat janë lidhur me tranzicionin janë gjetja e alternativave cilësore për furnizim me energjinë, por edhe alternativa cilësore për punësimin e njerëzve. Kriza aktuale energjetike kërkon veprime të menjëhershme, pra masa urgjente afatshkurtra që duhet të jenë në përputhje me planet afatgjata të tranzicionit. Ato bazohen në tabela të shumta. Për ta bërë rajonin tërheqës për të rinjtë dhe sipërmarrësit, kështu që është e ashtuquajtura udhërrëfyese e infrastrukturës së gjelbër dhe inteligjente. Për të diversifikuar modelin ekonomik nga punë intensive në intensive shkencore, kjo është e ashtuquajtura udhërrëfyese drejt investimeve private dhe ekonomive fillestare. Të largohet varësia e sektorit energjetik të Maqedonisë nga shfrytëzimi i burimeve energjetike të pajustifikuara ekonomikisht, kjo është e ashtuquajtura udhërrëfyes i energjisë së pastër. Nedellkov foli edhe për të ashtuquajturën teknologji TWEST, respektivisht prodhimi i E2S Power që ofron mundësi për shfrytëzimin e turbinës me avull dhe pjesës më të madhe të pajisjeve të termocentralit KXE Manastir, me përjashtim të bojlerit dhe trajtimit te karburantit, i cili mund te zëvendësohet me një sistem të pastër te ruajtjes së energjisë termike që do të ngarkohet nga burimet e rinovueshme të energjisë. Duke përdorur pajisjet dhe infrastrukturën ekzistuese, termocentralit do t'i jepet një jetë e re dhe do të sigurojë një kalim drejt energjisë së gjelbër duke ruajtur vendet kryesore të punës dhe duke rigjallëruar ekonominë dhe industrinë lokale.

Edhe përfaqësuesit e Bashkimit Evropian prezantuan praktikat e mira dhe përvojat e caktuara, ndërsa ekspertët e angazhuar nga BE folën mbi gjendjet dhe arsyet që çuan drejt krizës energjetike, me ç'rast u theksuan edhe hapat primare dhe sekondare që duhet të ndërmerren nga çdo vend, pushtetet lokale dhe qytetarët për menaxhim sa më të lehtë me krizën aktuale.

ИНОВАТИВНИ ПРИСТАПИ КОН ЗАЕДНИЧКИТЕ ПРЕДИЗВИЦИ ЗА УРБАНА МОБИЛНОСТ ВО ЗАПАДЕН БАЛКАН

Примената на урбана мобилност е широко застапена во градовите во Европската Унија. Над три илјади градови и општини се вклучени во имплементацијата на одрживо урбани мерки со цел да се поттикне идно стратешко планирање кон правилен развој на сообраќајот, урбаното планирање, културата и удобноста на живеење на граѓаните. Овој број континуирано се зголемува бидејќи урбаната мобилност претставува модел на оптимални трошоци и иновација, зголемување на удобноста на живеење на граѓаните, зголемена мобилност и достапност, подобрување на животната средина и здравјето на луѓето и донесување одлуки поддржани од заинтересираните страни и граѓаните.

Во таа насока, во Сараево (Република БиХ) од 21 до 23 ноември 2022 година, се одржа работилница на која претставници од 16 градови и општини, како и претставници од здруженија на единиците на локалната самоуправа од земјите од Западен Балкан (Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Северна Македонија, Србија и Црна Гора) дискутираа за можностите за промовирање на одржлива урбана мобилност, а беа презентирани и добри примери и придобивки што тие ги даваат за граѓаните, а произлегуваат од ваквиот начин на планирање .

Работилницата во Сараево е втора по ред од серијата регионални работилници за одржлива урбана мобилност. Оваа активност е дел од поддршката обезбедена од германската федерална влада за регионот и имплементирана од Германското друштво за меѓународна соработка – ГИЗ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit – GIZ) и GmbH во рамките на компонентата „Промовирање регионална размена за имплементација на планови за одржлива урбана мобилност во земјите од Западен Балкан" на Отворениот регионален фонд за Југоисточна Европа – енергија, транспорт и заштита на климата.

На работилницата, присутните имаа можност да се запознаат со искуства од повеќе земји. Претставниците од Институтот за урбанистичко планирање на Словенија и од Агенцијата за регионален развој на љубљанскиот урбан регион говореа за чекорите за систематско спроведување на одржливото урбано планирање (СУМП), вклучително и за институционализацијата на позицијата на урбаната мобилност, организациската структура, буџетирањето, алатките за

QASJE INOVATIVE DREJT SFIDAVE TË PËRBASHKËTA PËR MOBILITET URBAN NË BALLKANIN PERËNDIMOR

Zbatimi i mobilitetit urban ka një përfaqësim të gjërë në Bashkimin Evropian. Mbi tre mijë qytete dhe komuna janë përfshirë në implementimin në masat e qëndrueshme urbane me qëllim të nxitet planifikimi i ardhshëm strategjik drejt zhvillimit të rregullt të komunikacionit, planifikimi urban, kultura dhe jeta komforte e qytetarëve. Ky numër në vazhdimisht rritet pasi që mobiliteti urban paraqet model të shpenzimeve optimale dhe inovacion, rritje të jetës komforte të qytetarëve dhe qasje, përmirësim i mjedisit jetësor dhe shëndetit të njerëzve dhe miratimi i vendimeve të përkrahura nga palët e interesuara dhe qytetarët.

Në këtë drejtim, në Sarajevë (Republika e BdheH), prej 21 deri më 23 nëntor 2022, u mbajt punëtoria në të cilën përfaqësuesit e 16 qyteteve dhe komunave, si dhe përfaqësuesit e shoqatave të njësive të vetëqeverisjes lokale nga vendet e Ballkanit Perëndimor (Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Kosova, Maqedonia e Veriut, Serbia dhe Mali i Zi) diskutuan mbi mundësitë për promovimin e mobilitetit të qëndrueshëm urban, ndërsa u prezantuan edhe praktikat e mira dhe përfitimet që të njëjtat u'a japin qytetarëve, ndërsa rrjedhin nga mënyra e këtillë e planifikimit.

Punëtoria në Sarajevë është e dyta me radhë nga një sërë punëtorish rajonale për mobilitet të qëndrueshëm urban. Aktiviteti në fjalë është pjesë e përkrahjes së siguruar nga qeveria federale e Gjermanisë për rajonin dhe implementohet nga Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH në kuadër të komponentit „Promovim i shkëmbimit rajonal për implementimin e planeve për mobilitet të qëndrueshëm urban në vendet në Ballkanin Perëndimor" të Fondit të hapur rajonal për Evropën Juglindore – energji, transport dhe mbrojtja klimatike.

Në punëtori, të pranishmit patën mundësinë të mësojnë për përvojat nga disa vende. Përfaqësues nga Instituti për Planifikim urbanistik të Sllovenisë dhe Agjencia për zhvillim rajonal të rajonit urbanistik të Lubjanës, folën për hapat për zbatimin sistematik të planifikimit të qëndrueshëm urban (SUMP), duke përfshirë institucionalizimin e pozicionit të lëvizshmërisë urbane, strukturës organizative, buxhetimit,

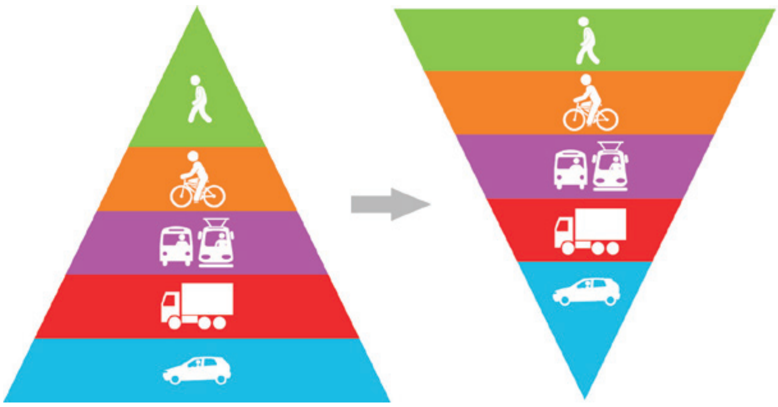

Пирамида кон урбаната мобилност - пред - потоа
„Време е зборот сообраќај да го замениме со зборот мобилност"

мониторинг, известување и друго, спроведени во нивната земја.

Посебен фокус на оваа работилница беше ставен на иновативните и приспособени пристапи кон заедничките предизвици во урбаната мобилност, со учество на граѓанското општество како движечки фактор на промени. Презентацијата од невладината организација „Гиро ди Сараево" со решението на „Врагсо -концепт на иновативни паркинзи за велосипеди и е-скутери" ги поттикна учесниците да размислуваат и за професионално вклучување на невладините организации во урбаната мобилност, особено од аспект на обезбедување иновативни решенија.

На присутните им се обрати и Емир Хота, помошник-министер во Министерството за сообраќај на Кантон Сараево кој истакна дека Кантонот Сараево и градот Сараево континуирано работат на подобрување на урбаната мобилност. Тој ја нагласи стратегиската посветеност за промени кон инвестиции во одржливата урбана мобилност, истакнувајќи ги проектите поврзани со инвестициите во јавниот превоз, велосипедизмот и зоните со ограничен сообраќај на возила. Хота нагласи дека во соработка со нивните партнери (GIZ, JICA, EBRD, EIB и WB), ќе продолжат и понатаму со ваквите реформи во урбаното планирање и подобрување на мобилноста за граѓаните на Сараево.

monitorimit, mjetet, raportimet dhe të tjera të kryera në vendin e tyre.

Një fokus i veçantë i këtij seminari u vendos në qasjet inovative dhe të përshtatura ndaj sfidave të përbashkëta në lëvizshmërinë urbane me pjesëmarrjen e shoqërisë civile si një faktor shtytës i ndryshimit. Prezantimi nga organizata joqeveritare "Giro di Sarajevo" me zgjidhjen "Врагсо - koncepti i parkingjeve inovative për biçikleta dhe e-skuter" inkurajoi pjesëmarrësit të mendojnë për përfshirjen profesionale të organizatave joqeveritare në fushën e mobilitetit urban, veçanërisht nga aspekti i ofrimit të zgjidhjeve inovative.

Të pranishmëve i'u drejtua edhe Emir Hota, zëvendës ministër në Ministrinë për komunikacion në Kantonin e Sarajevës që theksoi se Kantoni i Sarajevës dhe Qyteti i Sarajevës në vazhdimësi punojnë në përmirësimin e mobilitetit urban, duke theksuar projektet lidhur me investimet në transportin publik, çiklizmit dhe zonat me komunikacion të kufizuar të automjeteve. Hota përmendi se në bashkëpunim me partnerët e tyre: GIZ, JICA, EBRD, EIB dhe WB, do të vazhdojnë edhe mëtej me reformat e këtilla në planifikimin urbanistik dhe përmirësimin e mobilitetit të qytetarëve në Sarajevë.

ПРОЕКТИТЕ НА ВЕВЧАНИ И КОЧАНИ ИЗБРАНИ ЗА НАЈДОБРИ НА КОНКУРСОТ „СПРОВЕДУВАЊЕ МАЛИ ПРОЕКТИ ВО ОБЛАСТА НА ЕНЕРГИЈАТА, ТРАНСПОРТОТ И ЗАШТИТА НА КЛИМАТА ВО ОПШТИНИТЕ"

Апликациите на проектите „Кон енергетски општини" и „Паметно мерење и управување со енергијата во системот за јавно осветлување" на општините Вевчани и Кочани се двата проекта што се избрани за техничка и финансиска поддршка на конкурсот „Спроведување мали проекти во областа на енергијата, транспортот и заштита на климата во општините", објавен во рамките на проектот на ЕУ за енергетска транзиција: Пакт на градоначалници во Западен Балкан и Турција". Овој проект е заеднички кофинансиран од Европската Унија и Германското федерално министерство за економска соработка и развој, а кој се спроведува од страна на ГИЗ во Западен Балкан и СРМА во Турција. Една од клучните активности на овој проект е и поддршка на енергетската транзиција во Западен Балкан и Турција преку зголемено прифаќање на Пактот на градоначалниците за климатска и енергетска иницијатива (CoM) во регионот и дополнително; поддршка на локалните власти во спроведувањето на нивните амбиции за намалување на емисиите на стакленички гасови и зголемувањето на нивната отпорност кон влијанијата од климатските промени.

PROJEKTET E VEVÇANIT DHE TË KOÇANIT JANË ZGJEDHUR PËR MË TË MIRAT NË KONKURSIN „ZBATIM I PROJEKTEVE TË VOGLA NË LËMINË E ENERGJISË, TRANSPARENCËS DHE MBROJTJES SË KLIMËS NË KOMUNA"

Aplikacioni i projektit „Drejt komunave energjetike" dhe „Matja e zgjuar (smart) dhe menaxhimi me energjinë në sistemin për ndriçim rrugor" të komunave të Vevçanit dhe Koçanit janë dy projekte që zgjidhen për përkrahjen teknike dhe financiare në konkursin „Zbatim i projekteve të vogla në lëminë e energjisë, transportit dhe mbrojtjes së klimës dhe komunave", të shpallur në kuadër të projektit të BE-së për tranzicion energjetik: Pakti i kryetarëve të komunave në Ballkanin Perëndimor dhe Turqi". Ky projekt është ko-financuar së bashku me Bashkimin Evropian dhe Ministrinë Federale për bashkëpunim ekonomik dhe zhvillim, ndërsa zbatohet nga ana e GIZ në Ballkanin Perëndimor dhe SRMA në Turqi. Një ndër aktivitetet kyçe të këtij projekti është edhe përkrahja e tranzicionit energjetik në Ballkanin Perëndimor dhe Turqi përmes pranimit të zmadhuar të Paktit të kryetarëve të komunave për iniciativën klimatike dhe energjetike (CoM) në rajon dhe më gjërë; përkrahja e pushteteve lokale në zbatimin e ambicieve të tyre për zvogëlimin e emisioneve të gazrave të qelqit dhe rritja e rezistencës së tyre ndaj ndikimeve të ndryshimeve klimatike.

РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРОЕКТОТ „КОН ЕНЕРГЕТСКИ ЕФИКАСНИ ОПШТИНИ“ НА ОПШТИНА ВЕВЧАНИ

„Кон енергетски ефикасни општини“ е проектот на Општина Вевчани што е избран на конкурсот објавен во рамките на проектот на ЕУ за енергетска транзиција: Пакт на градоначалници во Западен Балкан и Турција. Општината ќе добие техничка и финансиска поддршка за негова реализација, што опфаќа поставување на фотоволтаичен систем за производство на електрична енергија за сопствени потреби (со номинална моќност од 19,80 kWp), на објектот на пречистителната станица за отпадни води во Вевчани. Како резултат на драстичното зголемување на цената на електричната енергија и неможноста на Општината да ги покрие високите трошоци, пречистителната станица моментно е ставена вон функција, па отпадните води од домаќинствата и од стопанските и угостителските објекти, непрочистени се испуштаат во Вевчанска Река. Ваквата моментна состојба претставува сериозна пречка на Општината во напорите за континуирано одржување на статусот на чиста еколошка средина и препознатлива еколошка туристичка дестинација. Намалувањето на потрошувачката на енергија, вложувањето напори за зголемување на сопствената употреба на обновливи извори на енергија и постоењето на функционален систем за третман на отпадна вода, се едни од критериумите што општината треба континуирано да ги исполнува со цел задржување на статусот на „Зелена дестинација“. Општина Вевчани со проектот за развој на одржлив туризам „Зелено Вевчани“ е избрана и стана дел од престижната листа на најдобрите топ 100 приказни за зелени дестинации за 2022 година, на натпреварот организиран од организацијата „Green Destinations“. Станува збор за организација со седиште во Холандија која работи на проценка, градење капацитети и сертификација на дестинации и бизниси посветени на одржлив туризам.

Инсталирање на фотоволтаичен систем на пречистителната станица на отпадни води

Токму затоа, во Интегрираниот план за локален економски развој за 2019 – 2022 година, чија реализација треба да придонесе кон остварување на стратешката цел 2. Одржливо управување и грижа за животната средина и природните ресурси, искористувањето на обновливите извори на енергија и примената на енергетски ефикасни мерки се едни од главните приоритети на Општина Вевчани. Па така, во согласност со изработената техничка документација на проектот

REALIZIMI I PROJEKTIT TË KOMUNËS SË VEVÇANIT „DREJT KOMUNAVE ME EFIKASITET ENERGJETIK”

„Drejt komunave me efikasitet energjetik” është projekti i komunës së Vevçanit që u zgjodh në konkursin e shpallur në kuadër të projektit të BE-së për tranzicion energjetik: Pakt i kryetarëve të komunave në Ballkanin Perëndimor dhe Turqi. Komuna do të merr përkrahje teknike dhe financiare për realizimin e tij, që përfshin vendosjen e sistemeve fotovoltaike për prodhimin e energjisë elektrike për nevoja personale (me forcë nominale prej 19,80 kWp), të objektit për stacion pastrimi për ujërat e zeza në Vevçani. Si rezultat i rritjes drastike të çmimit të energjisë elektrike dhe pamundësisë së komunave t'i ngrejë shpenzimet e larta, të stacionit për pastrim për momentin është jashtë funksionimit, prandaj ujërat e zeza nga amvisëritë dhe nga objektet afariste dhe hotelierike, të pa pastruara lëshohen në lumin e Vevçanit. Gjendja e këtillë momentale paraqet pengesë serioze të komunës në përpjekjet për mbajtjen e statusit të mjedisit të pastër ekologjik dhe destinacionin identifikues ekologjik turistik. Zvogëlimi i konsumit të energjisë, përpjekjet e bëra për rritjen e nevojës së burimeve përtëritëse të energjisë dhe ekzistimi i sistemit funksional për tretman të ujërave të zeza janë një ndër kriteret që komuna duhet që në vazhdimësi t'i plotësojë me qëllim të mbajtjes së statusit të „Destinacionit të gjelbër”. Komuna e Vevçanit me projektin për zhvillim të turizmit të qëndrueshëm „Vevçani i Gjelbër” është zgjedhur dhe u bë pjesë nga lista prestigjioze të më të mirëve Top 100 Tregimet për Destinacione të gjelbra për vitin 2022, në garat e organizuara Green Destinations. Bëhet fjalë për organizimin e selisë në Holandë që punon në vlerësim, ndërtim të kapaciteteve dhe certifikim të destinacioneve dhe bizneseve të dedikuara ndaj turizmit të qëndrueshëm.

Instalimi i sistemit fotovoltaik të stacionin të pastrimit të ujërave të zeza

Pikërisht për këtë, në Planin internacional për zhvillim ekonomik lokal për vitin 2019-2022, realizimi i të cilit duhet të kontribuojë drejt realizimit të qëllimit strategjik 2. Menaxhim i qëndrueshëm dhe kujdesi për mjedis jetësor dhe resurset natyrore, shfrytëzimi i burimeve përtëritëse të energjisë dhe zbatimi i masave për efikasitet energjetik është një ndër prioritetet kryesore të komunës së Vevçanit. Në këtë mënyrë në përputhje me dokumentacionin teknik të përgatitur të

„Кон енергетски ефикасни општини", со поставувањето на фотоволтаичниот систем се очекува на годишно ниво да се произведат 24 429,00 kWh електрична енергија од обновливи извори за сопствени потреби и да се намали вкупната количина на емисии на стакленички гасови на годишно ниво од 1,92 tCO2eq. Вкупната вредност на инвестицијата за овој проект изнесува 28.154,00 евра од кои 10 % од вкупниот буџет, односно 2.815,00 евра се сопствено финансиско учество на општина Вевчани, а останатите 90 % од вкупниот буџет, односно 25.339,00 евра се обезбедени од страна на ГИЗ. Пречистителната станица за отпадни води е изградена во текот на 2020 година како дел од активностите на проектот „Подобрување на управувањето со заштитените подрачја" имплементиран од УНДП во соработка со Министерството за животна средина и просторно планирање, а финансиран од Европската Унија, преку ИПА 2 – Секторска оперативна програма за животна средина и климатска акција 2014 – 2020 година.

Реализирани бројни проекти за климатска акција на локално ниво

Во таа насока, општина Вевчани во изминатиот период со финансиска поддршка на повеќе домашни и меѓународни донатори има реализирано голем број на проекти со кои значително се подобри енергетската ефикасност на јавните објекти, со што обезбеди и нови пристапи за климатска акција на локално ниво. Во објектот на детската градинка, целосно е променета старата и дотраена надворешна дрвена дограма со нова ПВЦ дограма, изработена е енергетски ефикасна термофасада, реконструирани се таваните и внатрешното осветлување, инсталиран е термосифонски систем за загревање на санитарна топла вода со сончеви колектори и поставен е фотоволтаичен систем за производство на електрична енергија со номинална моќност од 4,00 kWp. На објектот на основното училиште и спортската сала, поставени се фотоволтаични системи за производство на електрична енергија со номинална моќност од 15,00 kWp. На општинската зграда е реконструиран покривот, целосно е променета старата дрвена надворешна дограма со нова ПВЦ дограма и поставен е фотоволтаичен систем за производство на електрична енергија со номинална моќност од 15,00 kWp. Фотоволтаичен систем за производство на електрична енергија со номинала моќност од 10,00 kWp е поставен и на објектот на туристичкиот центар во Вевчани. Со реализацијата на овие активности значително се намалија трошоците за електрична и топлинска енергија во јавните објекти, односно значително придонесуваат за ублажување на ефектите од актуелната енергетска криза.

Новица Костојчиноски,

Раководител на Одделението за финансиски прашања во Општина Вевчани

projektit „Drejt komunave me efikasitet energjetik", me instalimin e sistemit fotovoltaik, pritet të prodhohen 24 429.00 kWh energji elektrike nga burime të rinovueshme për nevoja personale në baza vjetore dhe të reduktohet sasia totale e emetimeve vjetore të gazeve serrë prej 1.92 tCO2eq. Vlera totale e investimit për këtë projekt është 28,154.00 euro, prej të cilave 10% e buxhetit të përgjithshëm, gjegjësisht 2,815,00 euro, është pjesëmarrja personale financiare e komunës së Vevçanit, ndërsa pjesa e mbetur 90% e buxhetit të përgjithshëm, gjegjësisht 25,339,00 euro. ofrohet nga GIZ. Stacioni për pastrim të ujërave të zeza është ndërtuar gjatë vitit 2020 si pjesë e aktiviteteve të projektit „Përmirësimi i menaxhimit të zonave të mbrojtura" të zbatuar nga UNDP në bashkëpunim me Ministrinë për mjedis jetësor dhe planifikim hapësinor të financuar nga Bashkimi Evropian, përmes IPA 2 – Programi sektorik operativ për mjedis jetësor dhe aksion klimatik për 2014-2020.

Realizim i projekteve të shumta për aksionin klimatik në nivel lokal

Në këtë drejtim, në periudhën e kaluar, me përkrahjen financiare të disa donatorëve vendorë dhe ndërkombëtarë, komuna e Vevçanit ka realizuar një numër të madh projektesh që kanë përmirësuar dukshëm efikasitetin energjetik të objekteve publike, duke ofruar qasje të reja për aksionin klimatik në nivel lokal. Në objektin e kopshtit për fëmijë janë ndërruar tërësisht dritaret e jashtme te vjetra dhe të amortizuara, me dritare te reja PVC, është bërë fasada termoeficente, janë rikonstruktuar tavanet dhe ndriçimi i brendshëm, sistem termosifoni për ngrohjen e ujit të ngrohtë sanitar me kolektor solar. është instaluar dhe është instaluar sistemi fotovoltaik për prodhimin e energjisë elektrike me fuqi nominale 4.00 kWp. Në objektin e shkollës fillore dhe sallës sportive të vendosur janë sisteme fotovoltaike për prodhimin e energjisë elektrike me fuqi nominale prej 15,00 kWp. Në ndërtesën komunale është rikonstruar edhe çatia, tërësisht janë ndërruar dritaret e jashtë të drurit me dritare PVC dhe është vendosur sistem fotovoltaik për prodhimin e energjisë elektrike me fuqi nominale prej 15,00 kWp. Sistemi fotovoltaik për prodhimin e energjisë elektrike me fuqi nominale prej 10,00 kWp është vendosur edhe në objektin e qendrës turistike në Vevçani. Realizmi i këtyre aktiviteteve dukshëm e kanë zvogëluar shpenzimin për energji elektrike dhe energji për ngrohje në objektet publike, respektivisht kontribuojnë dukshëm për zvogëlimin e efekteve nga kriza aktuale energjetike.

Novica Kostojçinoski,

Udhëheqës i seksionit për çështje financiare në komunën e Vevçanit

„ПАМЕТНО МЕРЕЊЕ И УПРАВУВАЊЕ НА ЕНЕРГИЈАТА ВО СИСТЕМОТ ЗА ЈАВНО ОСВЕТЛУВАЊЕ“-ПРОЕКТ НА ОПШТИНА КОЧАНИ

Реконструкцијата и модернизацијата на јавното осветлување на територијата во Општина Кочани се реализирани во периодот 2015 – 2017 година, кога беа заменети сите живини светилки со нови модерни ЛЕД-светилки. Со тоа се постигнаа заштеди и до 60 % на сметките за потрошената електрична енергија за јавното осветлување. Проектот „Паметно мерење и управување на енергијата во системот за јавно осветлување“ со која општината аплицираше на конкурсот „Спроведување мали проекти во областа на енергијата, транспортот и заштита на климата во општините“ претставува чекор напред кон воспоставување на „паметно јавно осветлување“ кое би довело до поголема заштеда и поефикасно искористување на електричната енергија за оваа намена, на целата територија на општината.

Сегашните системи за управување со јавното осветлување се базираат на светлосен сензор што не е во целост ефикасен, бидејќи моментната осветленост не секогаш соодветствува на одлуката дали е ден или ноќ, а исто така, светлосниот сензор е подложен на отстапување, грешки и дефекти. Во таа насока, со проектот со кој Општината аплицираше на овој конкурс, предвидено е да се надградат постојните улични кабинети преку кои се вклучуваат група светилки со паметна и енергетска опрема, со што ќе се постигне значително подобрување на работењето на уличното осветлување. Во новите улични кабинети ќе се вгради паметен IoT (Internet of Things) контролер кој, од една страна, ќе биде поврзан со дигитално броило на електрична енергија, а од друга страна, преку клеточна безжична комуникација (5G, 4G, NBIoT, LTE-M и др.) со платформа сместена во компјутерски облак. Платформата ќе се користи за контрола, прием, складирање и анализа на енергетските параметри како напон, струја, моќност, потрошена електрична енергија, on/off циклуси и друго. На овој начин, системот за јавно осветлување ќе може да се вклучи и исклучи мануелно или автоматски со користење на вграден астрономски часовник. Начинот на вклучување со астрономски часовник е многу поточен, затоа што се базира на алгоритам кој врз основа на конкретната географска должина и широчина пресметува кога заоѓа сонцето и кога изгрева.

Пресметките покажуваат дека со овој модерен систем ќе може да се постигнат дополнителни заштеди од 10 % до 15 %. Освен тоа, со анализа на извештаите на платформата ќе може да се организира превентивно одржување, спречување на кражба на електрична енергија, може да се предвидат

„MATJE E ZGJUAR (SMART) DHE MENAXHIM ME ENERGJI NË SISTEMIN PËR NDRIÇIM RRUGOR” – PROJEKT I KOMUNËS SË KOÇANIT

Rikonstruksioni dhe modernizimi i ndriçimit publik në territorin e komunës së Koçanit u realizua në periudhën 2015-2017, kur u ndërruan të gjitha poçet e zhivës me poçe të reja moderne LED. Me këtë u arritën kursime edhe deri më 60% të faturave për konsum të energjisë elektrike për ndriçim rrugor. Projekti „Matja e zgjuar (smart) dhe menaxhimi i energjisë në sistemin për ndriçim publik” me të cilin komuna ka aplikuar në konkursin „Zbatim i projekteve të vogla në lëminë e energjisë, transporti dhe mbrojtja e klimës në komuna” paraqet hap para drejt vendosjes së „ndriçimit të zgjuar publik” që do të çonte drejt kursimit më të madh dhe më efikas të konsumit të energjisë elektrike për këtë dedikim, në mbarë territorin e komunës.

Sistemet aktuale të menaxhimit të ndriçimit publik bazohen në një sensor drite që nuk është plotësisht efikas, sepse shkëlqimi i menjëhershëm nuk korrespondon gjithmonë me vendimin nëse është ditë apo natë dhe gjithashtu sensori i dritës është subjekt i devijimeve, gabimeve dhe keqfunksionimeve. Në atë drejtim, me projektin me të cilin komuna ka aplikuar në këtë konkurs, planifikohet përmirësimi i kabineteve ekzistuese të rrugëve përmes të cilave përfshihet një grup llambash me pajisje smart dhe energjetike, me ç'rast do të arrihet një përmirësim i dukshëm në funksionimin e ndriçimit rrugor. Një kontrollues i zgjuar IoT (Internet of Things) do të instalohet në kabinetet e reja të rrugës, i cili do të lidhet me një matës dixhital të energjisë elektrike nga njëra anë dhe nga ana tjetër përmes komunikimit celular me valë (5G, 4G, NBIoT, LTE- M, etj.) me një platformë të vendosur në një re kompjuterike. Platforma do të përdoret për kontrollin, marrjen, ruajtjen dhe analizimin e parametrave të energjisë si tensioni, rryma, fuqia, energjia elektrike e konsumuar, ciklet e ndezjes/fikjes dhe të tjera. Në këtë mënyrë, sistemi i ndriçimit publik do të mund të ndizet dhe fiket manualisht ose automatikisht duke përdorur një orë astronomike të integruar. Metoda e fillimit me një orë astronomike është shumë më e saktë, sepse bazohet në një algoritëm që llogarit kur perëndon dielli dhe kur lind dielli bazuar në gjatësinë dhe gjerësinë gjeografike specifike. Llogaritjet tregojnë se me këtë sistem modern do të mund të arrihen kursime shtesë prej 10% deri në 15%. Gjithashtu, duke analizuar raportet në platformë, do të mund të organizojmë mirëmbajtje parandaluese, të parandalojmë vjedhjen e energjisë elektrike, të parashikojmë shpenzimet e energjisë elektrike dhe të rezervojmë sasinë e duhur të energjisë nga operatori,

трошоците за електрична енергија и да се резервира соодветно количество на енергија од операторот со што ќе постигнеме подобра цена по kWh. Очекуваната годишна заштеда на целиот систем е од 75 MWh до 95 MWh (проц. 85 MWh), а со проценет животен век од 10 години, очекуваната вкупна заштеда на електрична енергија околу 850 MWh.

Употребата на најновите информациски и комуникациски технологии и нивната интеграција со електроенергетиката со цел постигнување енергетска ефикасност и заштеди, како и задоволство на граѓаните, сметаме дека е главната иновативност на овој проект. Во рамките на проектот ќе бидат набавени:

- софтвер за мониторинг, управување и контрола, како и паметна опрема - IoT уреди за 69 улични кабинети,

- енергетска опрема и материјал за постојните 69 улични кабинети и инсталација,

- виртуелен сервер за мониторинг, управување и контрола, NBIoT и LTE вмрежување.

Проектирана е вкупна вредност на проектот 55.515,00 €, од кои 49.640 € од ГИЗ, остатокот од буџетот на Општина Кочани.

Спроведување на мерки за енергетска ефикасност и користење на обновливи извори на енергија – еден од приоритетите на општината и во изминатиот период

Општина Кочани континуирано спроведува мерки за енергетска ефикасност и користење на обновливи извори на енергија. Зградата на општинската администрација е целосно реконструирана со енергетски ефикасни материјали (покрив, фасада, столарија), а исто така, на покривот е поставен и фотоволтаичен соларен систем со моќност од по 15 kw. Изработени се проекти за енергетски ефикасни училишта, како и поставување на фотоволтаични соларни системи за училишните згради со моќност од 40KW.

Геотермалниот потенцијал сè уште не е доволно искористен и моментално се користи за загревање на 3 училишта, судот и за производство на раноградинарски култури во агрокомплексот во општината. Во тек е изработка на студија за искористување на геотермалната енергија за загревање на објектите во лесна индустрија.

Елена Димитровска,
Раководител на Секторот за планирање и развој во Општина Кочани

gjë që do të arrijë një çmim më të mirë për kWh. Kursimet e pritshme vjetore të të gjithë sistemit janë nga 75 MWh në 95 MWh (mesatarja 85 MWh) dhe me një jetëgjatësi të vlerësuar prej 10 vitesh, kursimet totale të pritshme të energjisë elektrike janë rreth 850 MWh.

Risia kryesore e këtij projekti e konsiderojmë përdorimin e teknologjive më të fundit të informacionit dhe komunikimit dhe integrimin e tyre me industrinë e energjisë elektrike për të arritur efikasitet dhe kursim energjie si dhe kënaqësinë e qytetarëve. Në kuadër të projektit do të furnizohen:

-Softuer për monitorim, menaxhim dhe kontroll, si dhe pajisja e zgjuar - IoT pajisje teknike për 69 kabinete rrugore,

-Pajisje energjetike dhe material për 69 kabinetet ekzistuese rrugore dhe instalacion

-Server virtual për monitorim, menaxhim dhe kontroll, NBIoT и rrjetëzim LTE

Është projektuar vlerë e përgjithshme e projektit 55.515,00 €, prej të cilave 49.640 € nga GIZ, ndërsa pjesa tjetër e Buxhetit të komunës së Koçanit.

Edhe në periudhën e kaluar, zbatimi i masave për efikasitet energjetik dhe shfrytëzim të burimeve përtëritëse të energjisë, është një ndër prioritetet e komunës

Komuna e Koçanit në vazhdimësi zbaton masa për efikasitet energjetik dhe shfrytëzim të burimeve përtëritëse të energjisë. Ndërtesa e administratës komunale është tërësisht e rikonstruktuar me material me efikasitet energjetik (çatia, fasada, dritaret), ndërsa gjithashtu në çatinë e objektit në fjalë është vendosur edhe sistemi fotovoltaik solar me forcë prej 15 kw. Janë përpiluar projekte me efikasitet energjetik të shkollave dhe vendosja e sistemeve fotovoltaike për ndërtesat shkollore me forcë prej 40KW.

Potenciali gjeotermal nuk është shfrytëzuar mjaftueshëm dhe momentalisht shfrytëzohet për ngrohjen e 3 shkollave, gjykatës dhe për prodhimin e kulturave të hershme hortikulturore në Agro-kompleksin në komunë. Është duke u zhvilluar një studim për përdorimin e energjisë gjeotermale për ngrohjen e objekteve në industrinë e lehtë.

Elena Dimitrovska,
Udhëheqës i sektorin për planifikim dhe zhvillim në Komunën e Koçanit

ОБУКА ЗА ЈАКНЕЊЕ НА КАПАЦИТЕТИТЕ НА ОПШТИНСКАТА АДМИНИСТРАЦИЈА ОД ОБЛАСТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

Претставниците од општинската администрација, од областа на животната средина на 25 ноември, 2022 година, во просториите на ЗЕЛС тренинг центарот имаа можност да дискутираат за најновата законска регулатива што претставува солидна основа за обезбедување на услови за приклучување кон европските стандарди што водат кон развој на циркуларната економија и обезбедуваат проширена одговорност на производителите на отпад (вкупно шест закони). Посебно внимание беше посветено на Законот за управување со отпад (Службен весник на РСМ Бр. 2016/21); на Закон за проширена одговорност на производителот за управување со посебните текови на отпад и на Закон за управување со пакување и отпад од пакување („Службен весник на РРСМ Бр. 215/21)

TRAJNIM PËR PËRFORCIMIN E KAPACITETEVE TË ADMINISTRATËS KOMUNALE NGA LËMIA E MJEDISIT JETËSOR

Përfaqësuesit e administratës komunale nga lëmia e mjedisit jetësor më 25 nëntor, 2022, në hapësirat e Qendrës së trajnimeve të BNJVL-së patën mundësi të diskutojnë mbi Rregullativën më të re ligjore që paraqet bazë solide për sigurimin e kushteve për t'iu bashkëngjitur standardeve evropiane që çojnë drejt zhvillimit të ekonomisë cirkulare dhe sigurojnë përgjegjësi të zgjeruar të prodhuesve të mbeturinave (gjithsej gjashtë ligje). Vëmendje të veçantë i'u dedikua Ligjit për menaxhim me mbeturinat (Gazeta zyrtare e RMV nr. 2016/21); të Ligjit për zgjerim të përgjegjëseve të prodhuesit për menaxhim me rrjedhat e veçanta të mbeturinave dhe të Ligjit për menaxhim me paketimin dhe mbeturinat e paketuara (Gazeta zyrtare e RMV nr. 215/21)

Во таа насока, претставничката од Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП), Ана Каранфилоска Мазневска, раководител на Сектор за отпад говореше за процесот на воспоставувањето на регионално управување со отпадот. Таа нагласи дека се изработени и одобрени од МЖСПП осум регионални планови за управување со отпад за кои се обезбедени стратешки оцени за влијание на животната средина во нашата земја. Потоа изработени се седум физибилити студии за инвестициски проекти и анализа на трошоци - придобивки; седум студии за оцена на влијанието врз животната средина; шест детални проекти за изградба на регионални центри за управување со отпад (т.е. регионални депонии, со потребна инфраструктура за преработка на отпадот и претоварни станици) и шест студии за затворање на сите нестандардни депонии во шест региони. По обезбедувањето на потребната документација обезбедени се и средства за имплементирање на проектите (ИПА фондовите и други достапни меѓународни фондови, кредитни линии (ЕБОР, Светска Банка)).

Воспоставување на регионален систем за управување со отпад

Со Законот за Управување со отпад утврдено е дека советите на општините од соодветниот регион за управување со отпад донесуваат одлука за склучување на спогодба за здружување за воспоставување на систем за управување со отпад на регионално ниво. Регионалниот систем се состои од централен објект за управување со отпад (регионална депонија за отпад), претоварни станици и други објекти и инсталации за управување со отпад. Беше нагласено дека спогодбите за воспоставување на регионален систем донесени пред влегувањето во сила на овој закон продолжуваат да важат. Од особена важност за спроведување на регионалното управување, спроведувањето на регионалниот план и реализацијата на спогодбата е формирањето на Меѓуопштински одбор за управување со отпад. Членови на одборот се градоначалниците на општините кои припаѓаат во регионот или други лица овластени од нив. Во рамките на Центарот за развој на секој плански регион во кој е склучена спогодба, се формира Организациона единица за регионално управување со отпад. Беше нагласено дека се уште не е донесена нова методологијата за формирање на цена за услугите за отпад.

Закон за проширена одговорност на производителот за управување со посебните текови на отпад

Закон за проширена одговорност на производителот за управување со посебните текови на отпад е објавен во Службен Весник на РСМ. Бр.215 од 16 септември, 2021 година. Во овој Закон посебно внимание е посветено на правни лица кои вршат дејности или активности со кои се врши пласирање на производи на пазарот со чија употреба се создава отпад кој припаѓа на посебните текови на отпад (батерии и акумулатори, пакување, електрична и електронска опрема, гуми, масла, текстил и возила). Исто таа во него се поставени основите за формирање, начинот на работа и обврските на колективните и на самостојните постапувачи. Од особена важност е обврската за постапувачите со отпад, да потрошат најмалку 65% од утврдениот надоместокот и да ги потроши за инвестирање во инфраструктура, за собирање, транспорт, преработка,

Në këtë drejtim, përfaqësuesja e Ministrisë për mjedis jetësor dhe planifikim hapësinor (MMJPG), Ana Karanfiloska Maznevska, udhëheqëse e Sektorit për mbeturina, foli për procesin e themelimit të menaxhimit rajonal të mbeturinave. Ajo theksoi se janë hartuar dhe miratuar nga MMJPH tetë plane rajonale për menaxhimin e mbeturinave, për të cilat janë dhënë vlerësime strategjike të ndikimit në mjedis në vendin tonë. Më pas u bënë shtatë studime fizibiliteti për projekte investimi dhe analiza kosto-përfitim; shtatë studime të vlerësimit të ndikimit në mjedis; gjashtë projekte të detajuara për ndërtimin e qendrave rajonale të menaxhimit të mbetjeve (p.sh. deponitë rajonale, me infrastrukturën e nevojshme për stacionet e përpunimit dhe transferimit të mbetjeve) dhe gjashtë studime për mbylljen e të gjitha deponive jo standarde në gjashtë rajone. Pas sigurimit të dokumentacionit të nevojshëm, janë siguruar edhe mjete për realizimin e projekteve (fondet IPA dhe fonde të tjera ndërkombëtare në dispozicion, linja kreditore (BERZH, Banka Botërore).

Themelimi i sistemit rajonal për menaxhim me mbeturinat

Me Ligjin për menaxhim me mbeturinat është përcaktuar se këshillat e komunave nga rajoni adekuat për menaxhim me mbeturinat miratojnë vendim për lodhjen e marrëveshjesh për shoqërim për themelimin e sistemit për menaxhim me mbeturinat në nivel rajonal. Sistemi rajonal përbëhet nga objekti qendror për menaxhim me mbeturinat (deponi rajonale për mbeturina), stacione të stër-ngarkuara dhe objekte tjera dhe instalime për menaxhim me mbeturinat. U theksua se marrëveshjet për themelimin e sistemit rajonal të miratuara para hyrjes në fuqi të këtij ligji vazhdojnë të vlejnë. Rëndësi të veçantë për zbatimin e menaxhimit rajonal, zbatimin e planit rajonal dhe realizimin e marrëveshjes është themelimi i Bordit Ndërkomunal për menaxhimin e mbeturinave. Anëtarë të bordit janë kryetarët e komunave që i përkasin qarkut ose persona të tjerë të autorizuar prej tyre. Në kuadër të Qendrës për Zhvillim të secilit rajon planor në të cilin është lidhur marrëveshje, themelohet Njësia Organizative për menaxhimin rajonal të mbeturinave. U theksua se ende nuk është miratuar metodologjia e re për përcaktimin e çmimit për shërbimet e mbeturinave.

Ligji për përgjegjësi të zgjeruar të prodhuesve për menaxhim me rrjedhat e veçanta të mbeturinave

Ligji për përgjegjësi të zgjeruar të prodhuesit për menaxhim me rrjedhat e veçanta të mbeturinave është shpallur në Gazetën Zyrtare të RMV nr. 215 prej 16 shtator 2021. Në këtë Ligj vëmendje e veçantë i'u përkushtua personave juridikë të cilët kryejnë veprimtari ose aktivitete me të cilat ekzekutohet plasimi i prodhimeve të tregut me nevojën e së cilës krijohet mbeturinë që i përket rrjedhave të veçanta të mbeturinave (bateri dhe akumulatorë, paketim, pajisje elektrike dhe elektronike, goma, vajra, tekstil dhe automjete). Gjithashtu në të janë vendosur themelet e formimit, mënyrën e punës dhe detyrimet e vepruesve kolektivë dhe të pavarur. Me rëndësi të veçantë është detyrimi që përpunuesit e mbetjeve të shpenzojnë të paktën 65% të kompensimit të përcaktuar dhe ta shpenzojnë atë për investime në infrastrukturë, për grumbullimin, transportin, përpunimin, riciklimin dhe asgjësimin e produkteve të mbeturinave dhe/

рециклирање и отстранување на отпадни производи и/или посебен тек на отпад со кој управува. И колективниот и самостојниот постапувач имаат обврска за подигање на јавната свест за управување со посебните текови на отпад, при што може да се потрошат до 10% од вкупно остварениот приход или износ од надоместокот што би се платил, а активностите за информирање и подигнување на јавната свест не смеат да се употребуваат како реклами за колективниот и самостојниот постапувач.

Обврски за градоначалникот

Градоначалникот е должен да склучи договор со колективните односно самостојните постапувачи за воспоставување на собирни центри и друга инфраструктура за одделно собирање и селектирање на посебни текови на отпад. Градоначалникот на единицата на локална самоуправа е одговорен и должен да преземе мерки со цел исполнување на националните цели, сразмерно на уделот на количината и видот на отпад што се создава од подрачјето на општината. Исто така тој е должен да склучи договор со регистрираните колективни, односно самостојни постапувачи за воспоставување на собирни центри и друга инфраструктура за одделно собирање и селектирање на посебни текови на отпад и договорот да го направи достапен до јавноста преку објавување на веб страницата на општината. Најдоцна до 31 март во тековната година, градоначалникот е должен до стручниот орган да достави извештај за тоа колку се постигнати целите утврдени во договорот Во спротивно предвидени се мошне високи прекршочни санкции со висина и до 5.000 евра.

Посебно внимание беше посветено и на Закон за управување со пакување и отпад од пакување, каде меѓу другото беше нагласено дека со стапување во сила на овој Закон потрошувачката на пластични кеси во нашата земја е намалена за 87%.

ose një rrjedhë të veçantë mbeturinash të menaxhuara me të cilin menaxhon. Si vepruesi kolektiv ashtu edhe vepruesi i pavarur kanë obligimin të ndërgjegjësojnë publikun për menaxhimin e rrjedhave të posaçme të mbeturinave, ku mund të shpenzohen deri në 10% e të ardhurave totale të realizuara ose shumës së kompensimit që do të paguhej, si dhe aktivitetet për informim dhe ndërgjegjësimi i publikut nuk guxojnë të përdoren si reklama për vepruesin kolektiv dhe vepruesin e pavarur.

Obligimet e kryetarit të komunës

Kryetari i bashkisë është i detyruar të lidhë një marrëveshje me operatorët kolektivë ose të pavarur për ngritjen e qendrave grumbulluese dhe infrastrukturës tjetër për grumbullimin dhe përzgjedhjen e ndarë të rrymave të veçanta të mbetjeve. Kryetari i njësisë së vetëqeverisjes lokale është përgjegjës dhe i detyruar të marrë masa për përmbushjen e synimeve nacionale, në raport me pjesën e sasisë dhe llojit të mbeturinave që krijohen nga territori i komunave. Ai është gjithashtu i detyruar të lidhë një marrëveshje me kolektivin e regjistruar, gjegjësisht veprues të pavarur për ngritjen e qendrave grumbulluese dhe infrastrukturës tjetër për grumbullimin dhe përzgjedhjen e veçantë të rrymave të veçanta të mbetjeve dhe ta vërë në dispozicion të publikut marrëveshjen duke e publikuar në faqen e internetit të komunës. Më së voni deri më 31 mars gjatë vitit, kryetari i komunës është i obliguar që në organin profesional të parashtrojë raport për atë sa janë arritur qëllimet e përcaktuara në marrëveshje. Kundrejt kësaj, janë parashikuar sanksione tejet të larta në lartësi edhe deri më 5.000 euro.

Vëmendje e veçantë i'u dedikua edhe Ligjit për menaxhim me paketim dhe mbeturina të paketuara, ku mes tjerash u theksua se me hyrjen në fuqi të këtij Ligji, konsumi i qeseve të plastikës në vendin tonë është zvogëluar për 87%.

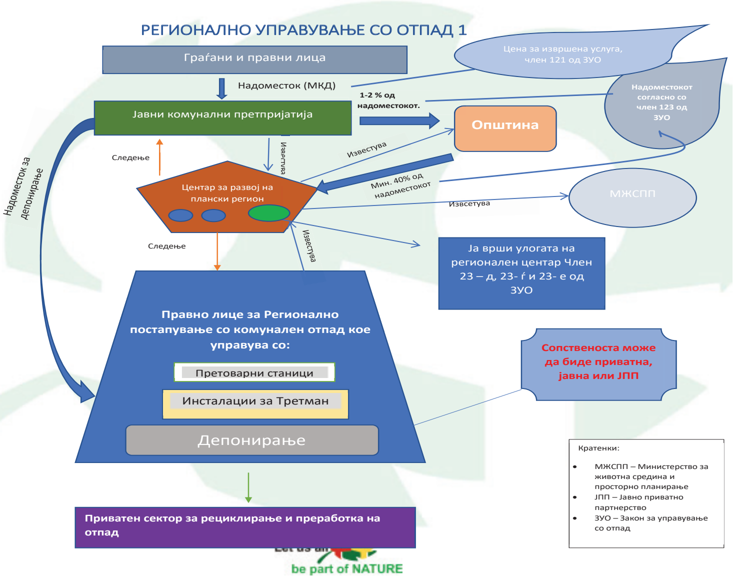

ЗАЕДНИЦА НА ЕДИНИЦИТЕ НА ЛОКАЛНАТА САМОУПРАВА
НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

BASHKËSIA E NJËSIVE TË VETËQEVERISJES LOKALE TË
REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT

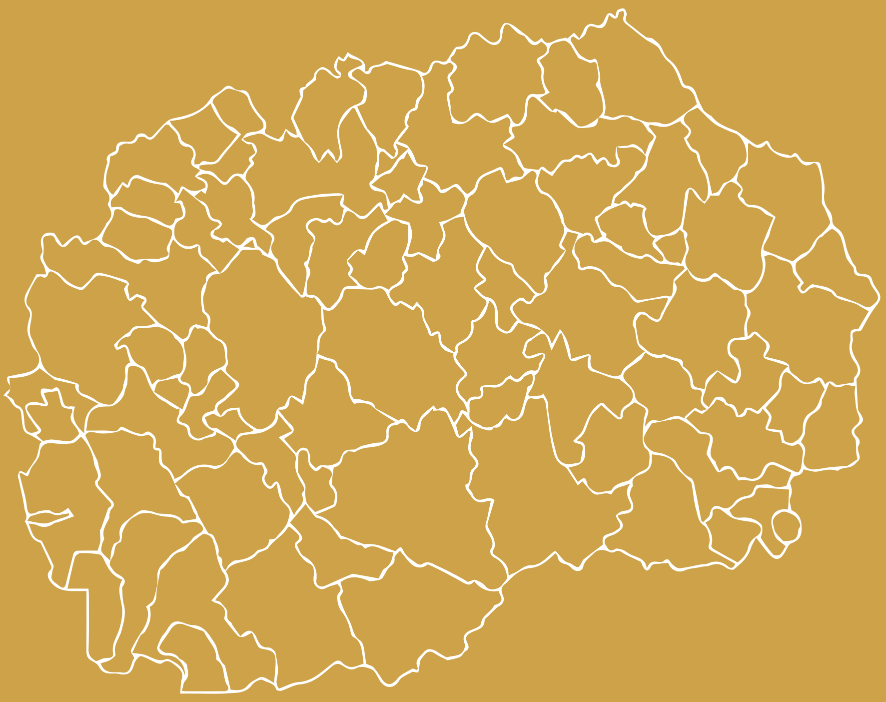

КОНТАКТ ИНФОРМАЦИИ

тел. +389 (0)2 30 99 033 | факс: +389 (0)2 30 61 994
ул. "Копенхагенска" бр. 5, п. фах 32, 1000 Скопје, Република Северна Македонија
contact@zels.org.mk | www.zels.org.mk

INFORMACIONE PËR KONTAKT:

tel. +389 (0)2 30 99 033 | faks: +389 (0)2 30 61 994
rr. "Kopenhagenska" nr. 5, F.P. 32, 1000 Shkup, Republika e Maqedonisë së Veriut
contact@zels.org.mk | www.zels.org.mk